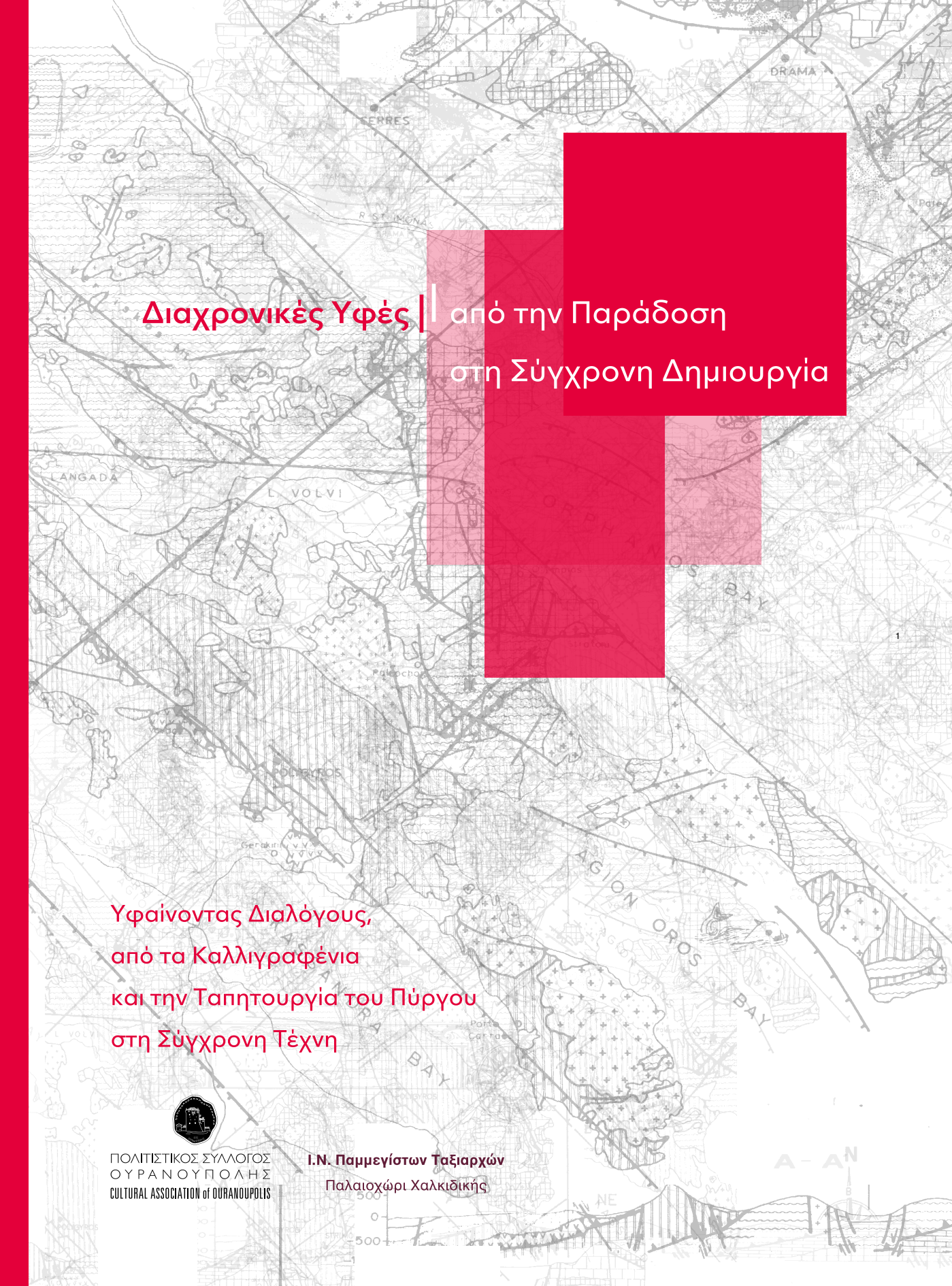

Διαχρονικές Υφές | από την Παράδοση στη Σύγχρονη Δημιουργία

Υφαίνοντας Διαλόγους,
από τα Καλλιγραφένια
και την Ταπητουργία του Πύργου
στη Σύγχρονη Τέχνη

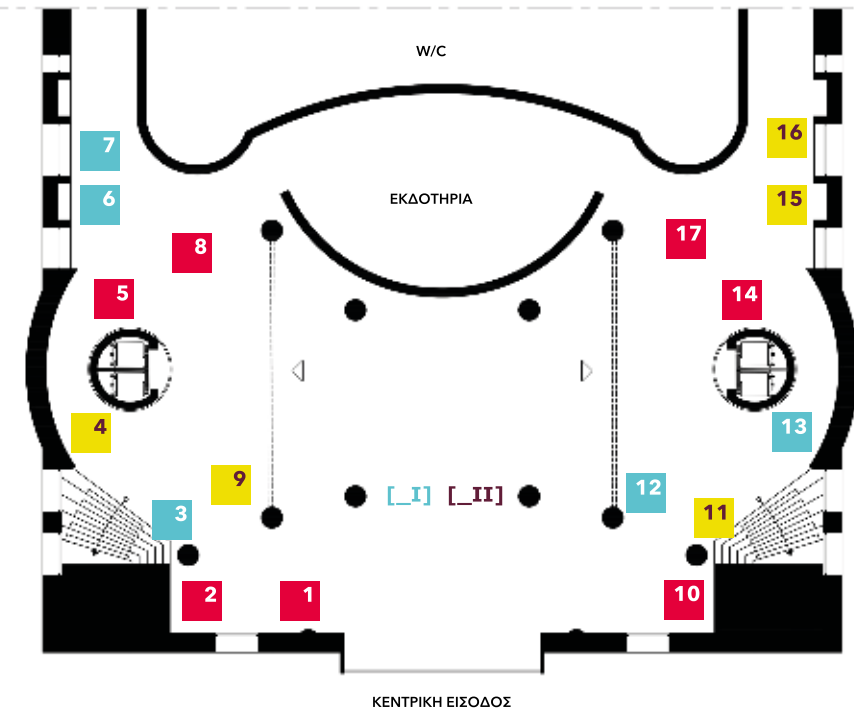

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΟΥΡΑΝΟΥΠΟΛΗΣ
CULTURAL ASSOCIATION of OURANOUPOLIS

Ι.Ν. Παμεγίστων Ταξιαρχών
Παλαιοχώρι Χαλκιδικής

Ο Ιερός Ναός Παμμεγίστων Ταξιαρχών
Παλαιοχωρίου Χαλκιδικής και ο
Πολιτιστικός Σύλλογος Ουρανούπολης,
στο πλαίσιο του
59ου Φεστιβάλ Δημητρίων,
τον Οκτώβριο του 2024,
στο Φουαγιέ M1 του
Μεγάρου Μουσικής Θεσσαλονίκης,
παρουσιάζουν εκθέματα υφαντικής
τέχνης που αναπτύχθηκαν στα δύο
χωριά, σε διάλογο με σύγχρονα έργα
των καλλιτεχνών:

Γιώτα Ανδριάκαينا,
Κατερίνα Βέλλιου,
Θεόδωρος Ζαφειρόπουλος,
Κατερίνα Ζαφειροπούλου,
Δημήτρης Ζουρούδης,
Captain [Χρήστος Κωστούλας],
Ευγενία Φαλιαρίδου.

[_I_]

Οι δίσκοι
Ταπητουργία του Πύργου
Ουρανούπολη

[_II_]

Ο χορός των Μουσών
1942
Καλλιγραφένια στρωσίδια
Παλαιοχωρίου

15

Κίτρινο κίλιμ με
αγριολούλουδα
1921
Καλλιγραφένια στρωσίδια
Παλαιοχωρίου

16

Τριανταφυλλίες
σε στρώση σακς
1960
Καλλιγραφένια στρωσίδια
Παλαιοχωρίου

17

Γιώτα Ανδριάκαينا
Φροντίδα - Care
2024

1

Δημήτρης Ζουρούδης
Υφ-άντρα
2024

2

Κατερίνα Βέλλιου
Η Σάρκα του Λευκού
Υφαντού, _#ffffff [white]
2014-2024

3

Σταφύλια
Ταπητουργία του Πύργου
Ουρανούπολη

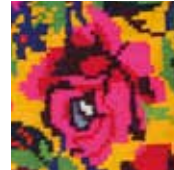

Άσπρο κίλιμ με κλωνάρι
τριανταφυλλιάς
1970
Καλλιγραφένια στρωσίδια
Παλαιοχωρίου

4

Κίτρινο κίλιμ με κλαδί
αγριοτριανταφυλλιάς
1935
Καλλιγραφένια στρωσίδια
Παλαιοχωρίου

Κίτρινο κίλιμ με κλωνάρι
τριανταφυλλιάς
1930
Καλλιγραφένια στρωσίδια
Παλαιοχωρίου

5

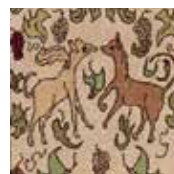
Θεόδωρος
Ζαφειρόπουλος
1000 χείλια
2024

6

Δράκοι και φίδια ή
τα Δραγώνια
Ταπητουργία του Πύργου
Ουρανούπολη

7

Οι εραστές
Ταπητουργία του Πύργου
Ουρανούπολη

8

Κατερίνα Ζαφειροπούλου
Εγχειρίδιο υφαντικής
2024

9

Κίτρινο κίλιμ με μια ρίζα
τριανταφυλλιάς
1922
Καλλιγραφένια στρωσίδια
Παλαιοχωρίου

10

Ευγενία Φαλιαρίδου
Νυφικό νυχτικό
2024

11

Κίλιμ Μόρκου
1890 - 1920
Καλλιγραφένια στρωσίδια
Παλαιοχωρίου

12

Το δέντρο της ζωής
Ταπητουργία του Πύργου
Ουρανούπολη

Δράκοι και πουλιά
Ταπητουργία του Πύργου
Ουρανούπολη

13

Τα λιοντάρια του Δανιήλ
Ταπητουργία του Πύργου
Ουρανούπολη

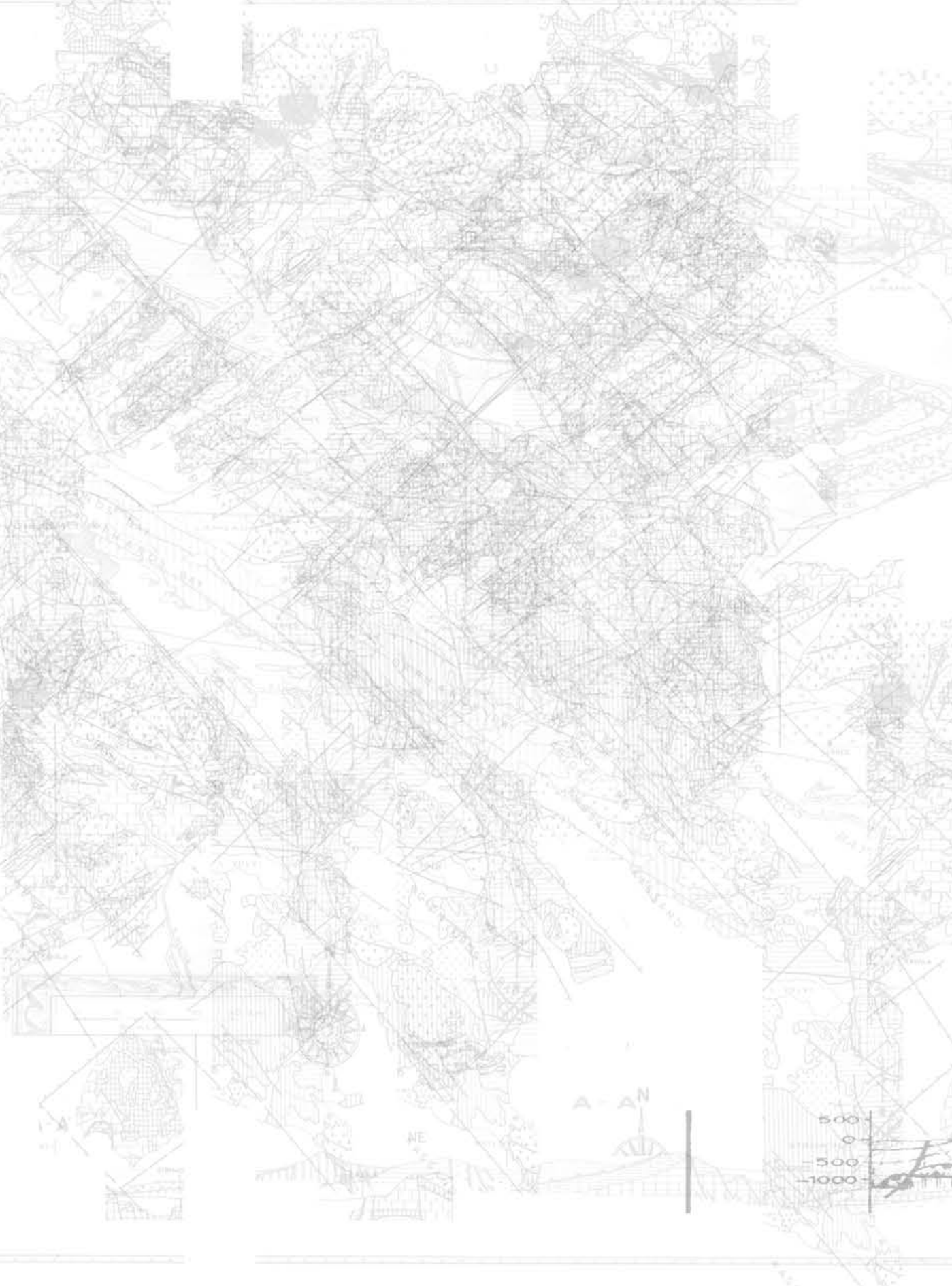

Ο Σάκκος
του Ιωάννη Τσιμισκή
Ταπητουργία του Πύργου
Ουρανούπολη

14

Capten
[Χρήστος Κωστούλας]
Τα σεμεδάκια
της θείας Μαρίας

Διαχρονικές Υφές, από την Παράδοση στη Σύγχρονη Δημιουργία |

Υφαίνοντας Διαλόγους, από τα Καλλιγραφένια και την Ταπητουργία του Πύργου στη Σύγχρονη Τέχνη

Καλλιγραφένια στρωσίδια του Παλαιοχωρίου

Η Ταπητουργία του Πύργου [Ουρανούπολη]

Σύγχρονα έργα τέχνης των καλλιτεχνών:

Γιώτα Ανδριάκαϊνα

Κατερίνα Βέλλιου

Θεόδωρος Ζαφειρόπουλος

Κατερίνα Ζαφειροπούλου

Δημήτρης Ζουρούδης

Captain [Χρήστος Κωστούλας]

Ευγενία Φαλιαρίδου

Διαχρονικές Υφές, από την Παράδοση στη Σύγχρονη Δημιουργία

Υφαίνοντας Διαλόγους,
από τα Καλλιγραφένια
και την Ταπητουργία του Πύργου
στη Σύγχρονη Τέχνη

Ι.Ν. Παμμεγίστων Ταξιαρχών
Παλαιοχώρι Χαλκιδικής

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΟΥΡΑΝΟΥΠΟΛΗΣ
CULTURAL ASSOCIATION of OURANOUPOLIS

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΜΕΓΑΡΟΥ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

59^ο
ΦΔ
59^ο Χρονιάς
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

Βασίλης Γάκης

Αντιδήμαρχος Πολιτισμού, Τουριστικής Ανάπτυξης
και Διαδημοτικής Συνεργασίας Δήμου Θεσσαλονίκης

Τα Δημήτρια, που μας συνοδεύουν από το 1966, επιστρέφουν και φέτος δυναμικά για να μας ταξιδέψουν, να μας εμπνεύσουν και να μας συγκινήσουν. Φέτος, το φεστιβάλ μάς προσκαλεί σε ένα ταξίδι μεταμόρφωσης, εμπνευσμένης αντιστρόφως ανάλογα από την ατμόσφαιρα Μεταμόρφωσης του επετειακού τιμώμενου συγγραφέα Φραντς Κάφκα.

Εικαστικά, θέατρο, μουσική, χορός, σινεμά, λογοτεχνία, περφόρμανς και για πρώτη φορά γαστρονομία, συνθέτουν το πρόγραμμα των **59ων Δημητρίων** που θα ξεδιπλώνεται το φθινόπωρο μέσα από επάλληλα γεγονότα και δράσεις.

Ο πολιτισμός μεταμορφώνεται και μεταμορφώνει, όχι τυχαία αλλά ως αποτέλεσμα ατομικής και συλλογικής προσπάθειας, οραματίζεται, δημιουργεί, καινοτομεί, αλλάζει, προχωρά και εξελίσσεται ανά τους αιώνες.

Ο Πολιτισμός μεταμορφώνει, η Θεσσαλονίκη αλλάζει

Ο πολιτισμός είναι κεκτημένο όλων μας, που σε συνέχεια ως πολίτες διεκδικούμε μια κοινωνία, μία πόλη που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες μας και θα αποτελεί σημείο αναφοράς.

Αυτό ακριβώς αποτυπώνεται στην εκδήλωση «Διαχρονικές υφές από την παράδοση στην σύγχρονη δημιουργία. Υφαίνοντας Διαλόγους, από τα Καλλιγραφένια και την Ταπητουργία του Πύργου στη Σύγχρονη Τέχνη».

Ο ΙΝ Παμμεγίστων Ταξιαρχών Παλαιοχωρίου Χαλκιδικής και ο Πολιτιστικός σύλλογος Ουρανούπολης παρουσιάζουν έναν εικαστικό διάλογο μεταξύ των τεχνικών υφαντικής που αναπτύχθηκαν στο Παλαιοχώρι και την Ουρανούπολη και έργων σύγχρονης τέχνης. Τα σύγχρονα καλλιτεχνικά έργα που πλαισιώνουν τα αριστουργήματα της παράδοσης προέρχονται από εκλεκτούς Έλληνες καλλιτέχνες.

Το εγχείρημα επιχειρεί να αποτυπώσει την έννοια της συνέχειας και της εξέλιξης από τις ρίζες της παραδοσιακής τέχνης προς τη σύγχρονη εκφραστικότητα, περικλείει μια σύνθεση αισθητικής, υλικών και τεχνοτροπιών που διατρέχουν τον χρόνο. Άλλωστε, μέσα από τη συνεχή αλληλεπίδραση και ενσωμάτωση, **η τέχνη μετασχηματίζεται σε ένα ζωντανό πεδίο όπου το παρελθόν, το παρόν και οι προοπτικές για το μέλλον συνυπάρχουν και διαπλέκονται, προσφέροντας ένα πλούσιο υπόβαθρο για την προσωπική και συλλογική έκφραση.**

καθ. Ευγενία Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου

Πρόεδρος ΔΣ ΟΜΜΘ

Με χαρά φιλοξενούμε στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης μια έκθεση που αποτελεί μοναδικό συνδυασμό της Σύγχρονης Τέχνης με την Παράδοση.

Η έκθεση “Διαχρονικές Υφές: Από την Παράδοση στην Σύγχρονη Δημιουργία” φέρνει το παρελθόν στο σήμερα, προσφέροντας στον επισκέπτη τη διαχρονικότητα και την ομορφιά της υφαντικής τέχνης από τα χωριά της ανατολικής Χαλκιδικής σε ένα “διάλογο” με δημιουργίες σύγχρονων καλλιτεχνών.

Μια συνύπαρξη που αποδεικνύει ότι η απόσταση των δύο εποχών είναι μόνο χρονική, καλλιτεχνικά όμως και αισθητικά, τα κοινά τους είναι πολλά.

Η Τέχνη εξάλλου μετασχηματίζεται αντλώντας έμπνευση από το παρελθόν, προσαρμόζεται συχνά στο παρόν, κοιτάζει το μέλλον.

Το Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης αγκαλιάζει πάντα τέτοιες πρωτοβουλίες που αναδεικνύουν τη δημιουργικότητα της πολιτιστικής μας παράδοσης.

Καζαντζίδης Παντελεήμων [Παντελής]

Αντιδήμαρχος Επιχειρηματικότητας & Εξυπηρέτησης των Πολιτών του
Δήμου Θεσσαλονίκης

Με χαρά συγκίνηση και περηφάνεια χαιρετίζω την πολιτιστική εκδήλωση των καλλιγραφένιων υφαντών του **Παλαιοχωρίου** Χαλκιδικής που πραγματοποιείται στις μέρες μας, στο πλαίσιο του **59ου Φεστιβάλ Δημητρίων Οκτώβριος 2024, στο Φουαγιέ Μ1 του Μεγάρου Μουσικής Θεσσαλονίκης.**

Ο επισκέπτης της έκθεσης θα αναρωτηθεί ποια κίνητρα πρυτάνευσαν σ’ αυτή την συλλεκτική δραστηριότητα και είναι αρκετά.

Η αγάπη μας για την υφαντική.
Η ανάγκη για ομορφιά στη ζωή μας .
Η συνειδητοποίηση της υψηλής ποιότητας της ελληνικής υφαντικής και ιδιαιτέρως του Παλαιοχωρίου.

Η ανάγκη επίσης της απόδειξης και καταξίωσης των λειτουργών - δημιουργών της τέχνης και του προϊόντος της δημιουργίας τους, των έργων τέχνης.

Η σπουδαία αυτή καλλιτεχνική εκδήλωση εκπληρώνεται **χάρη στις άοκνες προσπάθειες συνανθρώπων του Παλαιοχωρίου.** Τους συγχαίρω και τους ευχαριστώ για την προσφορά τους και τους εύχομαι ολόψυχα να συνεχίσουν την προσπάθεια τους αφού οι καιροί στους οποίους ζούμε το απαιτούν περισσότερο από κάθε άλλη φορά.

ΕΚΘΕΣΗ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

Φωτεινή Μιχαλέου
Στάθα Αδαμοπούλου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Κατερίνα Απ. Βέλλιου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ - ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Φωτεινή Μιχαλέου
Στάθα Αδαμοπούλου

CONCEPT

Κατερίνα Απ. Βέλλιου
Ορέστης Μίτιντζης

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ PROJECT

Κατερίνα Απ. Βέλλιου
Ορέστης Μίτιντζης

ΧΩΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Κατερίνα Απ. Βέλλιου
Μάριαμ Μιχαλέου
Ανδρέας Παντελεάκης

DOCUMENTARY VIDEO 2024

Νίκος Καλημέρης

ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

Αρχιτεκτονικό Γραφείο ΚΟΗΣ & Συνεργάτες

Λένα Κουλούρη Τορνιβούκα,
Δ/ντρια Ανάπτυξης Tor Hotel Group - Μέλος Δ.Σ. ΟΜΜΘ

ΧΩΡΟΣ

Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης, Φουαγιέ Μ1

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

Κατερίνα Απ. Βέλλιου

ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Κατερίνα Βέλλιου / Εισαγωγή
Φωτεινή Μιχαλέου / Καλλιγραφένια στρωσίδια
Ορέστης Μίτιντζης / Ταπητουργία του Πύργου
Χρήστος Μωραϊτης / Σύγχρονα έργα τέχνης

Αρχιμανδρίτης Ιγνάτιος Ριγανάς
Ευάγγελος Καραμανές
Άρης Μπαζμαδέλης, Nancy Brown Birk
Δαμιάνα Κουτσομίχα
Λένα Κουλούρη-Τορνιβούκα

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΣΗ ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΕΝΙΩΝ

Φωτεινή Μιχαλέου

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Κατερίνα Απ. Βέλλιου

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ: Κατερίνα Απ. Βέλλιου
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΧΑΡΤΗ: Φωτεινή Μιχαλέου
ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΚΘΕΣΗΣ:
Μαριάμ Μιχαλέου και Ανδρέας Παντελεάκης

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Κατερίνα Απ. Βέλλιου
Ευγενία Φαλιαρίδου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Κατερίνα Απ. Βέλλιου
Ευγενία Φαλιαρίδου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

copyhouse

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΙΜΕΝΑ

12	Εισαγωγή Κατερίνα Απ. Βέλλιου, Εικαστικός MA, MSc
14	Λόγος περί υφαντών, διασιδίων Αρχιμανδρίτης Ιγνάτιος Ριγανάς, Προϊστάμενος του Ιερού Ναού Παμμεγίστων Ταξιαρχών
18	Παράδοση Δρ Ευάγγελος Καραμανές, Διευθυντής Ερευνών, Διευθύνων το Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών
20	Η Ταπητουργία του Πύργου Η συμβολή των Joice NanKivell Loch & Sydney Loch Άρης Μπαζμαδέλης, Μουσικός Βιβλιοθηκονόμος, Διδάσκων Τμήματος Μουσικών Σπουδών Α.Π.Θ. Nancy Brown Birk, Αρχιεινόνος, Professor Emeritus, Kent State University Ohio, USA
24	Η ταπητουργία στην Οικοκυρική Σχολή της Αμερικάνικης Γεωργικής Σχολής Δαμιάνα Κουτσομίχα, Επικεφαλής Βιβλιοθηκονόμος, Βιβλιοθήκη Δημήτρης & Αλίκη Περωτή, Αμερικανική Γεωργική Σχολή και Κολλέγιο Περωτή
28	Από το Αετών Μέλαθρον στην Τέχνη Ο πολιτιστικός πλούτος της Χαλκιδικής Λένα Κουλούρη -Τορνιβούκα, Δ/ντρια Ανάπτυξης Tor Hotel Group - Μέλος Δ.Σ. ΟΜΜΘ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

I.	30 - 69	Καλλιγραφένια στρωσίδια του Παλαιοχωρίου
----	---------	---

ΚΕΙΜΕΝΑ

Φωτεινή Μιχαλέου, Μηχ. Περ/ντος ΤΕ

ΚΙΛΙΜΙΑ

38	Μικρό κίλιμι
42	1890 - 1920 Μόρκου
	1920
46	1921 Κίτρινο κίλιμι με αγριολούλουδα
50	1922 Κίτρινο κίλιμι με μια ρίζα τριανταφυλιάς
	1930
54	1935 Κίτρινο κίλιμι με κλαδί τριανταφυλλιάς
56	1930 Κίτρινο κίλιμι με κλωνάρι τριανταφυλλιάς
58	1970 Ασπρο κίλιμι με κλωνάρι τριανταφυλλιάς
	1930 ΜΠΑΝΤΑ
60	1942 Ο χορός των Μουσών
	1950 ΧΑΛΙΑ
64	1960 Πυκνές τριανταφυλλίες σε στρώση μαύρη
66	1960 Πυκνές τριανταφυλλίες σε στρώση σακς

II.	70 - 97	Η Ταπητουργία του Πύργου [Ουρανούπολη]
-----	---------	---

ΚΕΙΜΕΝΑ

Ορέστης Μίτιντζης, Αρχαιολόγος

76	Δράκοι και φίδια, ή τα Δραγώνια
78	Οι εραστές
80	Τα αετάκια
82	Ο σάκκος του Ιωάννη Τσιμισκή
86	Το δέντρο της ζωής
88	Οι δίσκοι
90	Τα σταφύλια
92	Οι κουκουβάγιες
94	Τα λιοντάρια του Δανιήλ
96	Δράκοι και πουλιά

III.	98 - 131	Σύγχρονα έργα τέχνης
------	----------	-----------------------------

ΚΕΙΜΕΝΟ

Χρήστος Μωραΐτης, ΕΑΠ Ευρωπαϊκός Πολιτισμός

106	Φροντίδα _ Care Γιώτα Ανδριάκαϊνα, Εικαστικός
110	Η Σάρκα του Λευκού Υφαντού _ #ffffff [white] Κατερίνα Βέλλιου, Εικαστικός
114	1000 χείλια Θεόδωρος Ζαφειρόπουλος, Εικαστικός
118	Εγχειρίδιο υφαντικής Κατερίνα Ζαφειροπούλου, Εικαστικός
122	Υφ-άντρα Δημήτρης Ζουρούδης, Εικαστικός
126	Τα σεμεδάκια της θειά Μαρίκας Capten [Χρήστος Κωστούλας], Εικαστικός
130	Νυφικό νυχτικό Ευγενία Φαλιαρίδου, Εικαστικός

134 - 139	Βιογραφικά καλλιτεχνών και συντελεστών
-----------	---

142	Σχέδιο Γεωλογικού Χάρτη Κεντροανατολικής Μακεδονίας Φωτεινή Μιχαλέου, Μηχ. Περ/ντος ΤΕ
-----	--

Διαχρονικές Υφές,
από την Παράδοση στη Σύγχρονη Δημιουργία

Υφαίνοντας Διαλόγους,
από τα Καλλιγραφένια
και την Ταπητουργία του Πύργου
στη Σύγχρονη Τέχνη

Εισαγωγή

Η έκθεση με τίτλο «**Διαχρονικές Υφές, από την Παράδοση στη Σύγχρονη Δημιουργία | Υφαίνοντας Διαλόγους, από τα Καλλιγραφένια και την Ταπητουργία του Πύργου στη Σύγχρονη Τέχνη**» αποσκοπεί στη γεφύρωση δύο φαινομενικά διακριτών κόσμων: της πολύτιμης λαϊκής κληρονομιάς των καλλιγραφένιων υφαντών και της παραδοσιακής ταπητουργίας με τη σύγχρονη εικαστική δημιουργία. **Σε αυτόν τον διαχρονικό διάλογο**, έργα υφαντικής τέχνης από το Παλαιοχώρι και την Ουρανούπολη Χαλκιδικής βρίσκουν την ευκαιρία να αντιπαρατεθούν με σύγχρονες καλλιτεχνικές πρακτικές, δημιουργώντας μια πλατφόρμα ανταλλαγής πολιτισμικών ιδεών, τεχνικών και αισθητικών αναζητήσεων.

Η συνύπαρξη των **Καλλιγραφένιων υφαντών** και της **Ταπητουργίας του Πύργου** με τα έργα των σύγχρονων καλλιτεχνών, **Γιώτας Ανδριάκαινας, Κατερίνας Βέλλιου, Θεόδωρου Ζαφειρόπουλου, Κατερίνας Ζαφειροπούλου, Δημήτρη Ζουρούδη, Χρήστου Κωστούλα [Carten] και Ευγενίας Φαλιαρίδου**, αναδεικνύει τη διαχρονικότητα και τη δυναμική της δημιουργικής πρακτικής και του σύγχρονου καλλιτεχνικού λόγου. **Η έκθεση υπογραμμίζει τη συνέχεια της καλλιτεχνικής παράδοσης**, αποδεικνύοντας πως αυτή δεν είναι στατική, αλλά διαρκώς εξελίσσεται και αναγεννάται μέσα από νέες προσεγγίσεις και σύγχρονες φόρμες έκφρασης. Οι επιλεγμένοι καλλιτέχνες, καθένας με τη δική του αισθητική προσέγγιση και δημιουργικό ύφος, δημιουργούν ένα πεδίο διαλόγου με τα ιστορικά υφαντά, **διερευνώντας κοινές πηγές έμπνευσης και αναζητώντας νέους τρόπους καλλιτεχνικής πρακτικής** μέσα από τις δομές και τις τεχνικές της υφαντικής και της ταπητουργίας.

Η συγκεκριμένη έκθεση δεν αποτελεί απλώς μια παρουσίαση καλλιτεχνικών έργων. **Είναι ένα πολυδιάστατο ταξίδι μέσα στον χρόνο και τον χώρο**, όπου η πλούσια παράδοση της Βόρειας Ελλάδας διασταυρώνεται με τη σύγχρονη καλλιτεχνική σκέψη. Οι δημιουργίες, είτε πρόκειται για τα ιστορικά καλλιγραφένια kilim και την παραδοσιακή ταπητουργία είτε για τα σύγχρονα έργα, προσκαλούν τον θεατή να υπερβεί τα όρια του υλικού και να αναγνωρίσει το **κοινό νήμα που ενώνει τις ανθρώπινες δημιουργίες μέσα από τις εποχές**. Έτσι, **η πολιτισμική παράδοση συνομιλεί με την εξατομικευμένη σύγχρονη καλλιτεχνική έκφραση**, προσφέροντας μια ουσιαστική εμπειρία τέχνης που εστιάζει στην εξέλιξη και τη συνέχιση της πολιτισμικής κληρονομιάς.

Κατερίνα Απ. Βέλλιου
Εικαστικός MA, MSc

Λόγος περί υφαντών, διασιδίων

Με ότι σηματοδοτεί η έννοια «**Καλλιγραφένια υφαντά Παλαιοχωρίου**», συνδέθηκα από την πρώτη ημέρα της αναλήψεως των καθηκόντων μου ως προϊσταμένου του Ιερού Ναού Παμμεγίστων Ταξιαρχών Παλαιοχωρίου και μάλιστα την παραμονή της Πανηγύρεως του Ναού 8 Νοεμβρίου 1984, όταν κληθείς να αναλάβω την διοίκηση του Ναού την ημέρα αυτή, ήρθα σε πρώτη επαφή με τα υπέροχα αυτά υφαντά των ποικίλων χρωμάτων και σχεδίων που στόλιζαν πανηγυρικά το ιερό Βήμα του Ναού καθότι τότε ήταν μικρός ο αριθμός τους που διέθετε ο Ναός.

Στο πέρασμα των ετών και μάλιστα των πρώτων ήρθα σε πιο στενή επαφή με αυτά, όταν επισκεπτόμενος σπίτια των κατοίκων αντίκρισα σε χαρούμενες αλλά και πένθιμες στιγμές αυτά τα υφαντά να στολίζουν τα σπίτια.

Τα είδα ως κιλίμια στρωμένα στα κρεβάτια, μπάντες για τους τοίχους, προσκέφαλα (διακοσμητικά μαξιλάρια στα κρεβάτια), τρόκνιες που φορτωνόταν τα μωρά, χαλιά και διαδρόμους που στόλιζαν τα δωμάτια.

Τα είδα απλωμένα ως προίκες των μελλονύμφων κοριτσιών, το καλοκαίρι απλωμένα στον ήλιο στα μπαλκόνια των σπιτιών για την προστασία από τον σκόρο, στις λιτανείες ή τις υποδοχές επισήμων προσώπων και πάλι όμορφα εκτεθειμένα στα μπαλκόνια.

Έμαθα για τις κάνουρες και το διασίδι ως απαραίτητα υλικά της υφαντικής και για τα έργα που προέρχονται από την χρήση τους στον αργαλειό. Επεξεργάστηκα με προσοχή και εντυπωσιάστηκα από τον τρόπο προετοιμασίας που αφορά τις κάνουρες και το διασίδι αλλά και παρατήρησα με θαυμασμό τις υφάντρες να τα διαχειρίζονται με τόση τέχνη στον αργαλειό.

Διέκρινα από τα λεγόμενα των ανθρώπων ότι τα χώριζαν σε δύο κατηγορίες ως προς τη δημιουργία και χρήση, δηλαδή, **α)** ήταν τα απλά υφαντά που τα λέγαν «Σαϊτένια», απλά με χρωματιστές εναλλασσόμενες γραμμές που ήταν για καθημερινή χρήση, και **β)** τα «Καλλιγραφένια», περίτεχνα σε τέχνη και σχέδια, με άνθη, ζώα, ανθρώπους απεικονισμένα πάνω τους, που ήταν τα επίσημα χαλιά και στρωσίδια για γιορτές και πανηγύρεις, τόσο για οικιακή χρήση όσο και «κοινή» θα λέγαμε, στον στολισμό των μπαλκονιών σε εθνικές και θρησκευτικές γιορτές.

Τα εκτίμησα και με τη βοήθεια του Θεού και τις προσφορές των ανθρώπων, οι ναοί της κωμοπόλεως του Παλαιοχωρίου απέκτησαν πολλά απ' αυτά τα λεγόμενα γενικώς «Καλλιγραφένια στρωσίδια», που χρησιμοποιούνται για στολισμό των Ναών στις εορτές.

Στην τοπική κοινωνία του Παλαιοχωρίου πλέον με τη λέξη «Καλλιγραφένια» εννοούνται όλα τα υφαντά στρωσίδια, καθότι το διάβα των ετών και η έλλειψη των ενασχολούμενων μ' αυτά έφερε και την σχετική μη επαρκή γνώση τους. Παρ' όλα αυτά αποτελούν έργα χειρών ανθρώπων θαυμαστά, και θα ήταν ευχής έργο μέσω των προσπαθειών που τα τελευταία χρόνια καταβάλλονται να προβληθούν και να διασωθούν, αλλά κυρίως να αποτελέσουν αντικείμενο έρευνας για προσπάθεια επαναδραστηριοποίησης της τέχνης κατασκευής τους και της χρήσης τους.

Χρ. Τσίμης

Δρ Ευάγγελος Καραμανές

Διευθυντής Ερευνών, Διευθύνων το Κέντρον
Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας
της Ακαδημίας Αθηνών

Παράδοση

Οι λαϊκοί δημιουργοί, στο πλαίσιο των παραδοσιακών τοπικών κοινωνιών και κοινοτήτων όπου ζούσαν, ενίοτε αυτοσχεδίαζαν κατά την προσωπική εκτέλεση των καθιερωμένων θεμάτων αλλά δεν προχωρούσαν σε πρωτότυπη δημιουργία. Σε αντίθεση, στις νεότερες εποχές παρέχεται ελευθερία και μεγάλες δυνατότητες για προσωπική δημιουργία και έκφραση στους καλλιτέχνες, όπως έχει επισημανθεί από τους ειδικούς. Στην λεγόμενη λαϊκή τέχνη η πρακτική σκοπιμότητα των αντικειμένων ισορροπεί με την καλλιτεχνική αρτιότητα ενώ όσον αφορά τον διάκοσμο διατηρούνται, κατά κανόνα, τα σχήματα του παραδοσιακού θεματολογίου. Οι λαϊκοί τεχνίτες διακοσμούσαν και τα πλέον χρηστικά χειροτεχνικά αντικείμενα, δίνοντάς τους αισθητική αξία.

Η σύνδεση ενός προϊόντος χειροτεχνίας με κάποιον συγκεκριμένο τόπο, όπως συμβαίνει με τα καλλιγραφένια υφαντά στρωσίδια του Παλαιοχωρίου της ΒΑ Χαλκιδικής, οφείλεται στην φήμη της καλής ποιότητάς του, στην ιδιαιτερότητα των σχημάτων και των χαρακτηριστικών του, την επιτόπια

παραγωγή του κατά μια σχετικά μακρά χρονική περίοδο. Αυτοί είναι και οι λόγοι που το κατέστησαν ευρύτερα γνωστό εξ αρχής. Συμβάλλουν και άλλοι παράγοντες, λόγοι ιστορικοί συνήθως, που βοηθούν στην ανάπτυξη υπερτοπικών δικτύων εμπορίας των εν λόγω προϊόντων, ανταλλαγών, εμπλουτισμού των τοπικών διακοσμητικών θεμάτων με ξένα κ.ά.

Κατά τις πρόσφατες δεκαετίες, η «ανακάλυψη» της τοπικότητας των προϊόντων εμφανίζεται συχνά ως αντίδραση στην παγκοσμιοποίηση, και πιο συγκεκριμένα στον φόβο απώλειας της ιδιαίτερης τοπικής ταυτότητας. Τα στοιχεία της «παράδοσης» και του τοπικού πολιτισμού, χρησιμοποιούνται συχνά στη ρητορική της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, ως αντίδοτο στις συνέπειες της οικονομικής κρίσης, της αποδιάρθρωσης των κοινωνικών δομών των τοπικών κοινωνιών και της υποβάθμισης των συνθηκών ζωής. Στην περίπτωση αυτή η διαχείριση των εναπομεινάντων στοιχείων της παραδοσιακής ζωής, ως «πολιτιστικής κληρονομιάς», πέραν της έννοιας της προστασίας τους, περιλαμβάνει και την δυνατότητα αξιοποίησής τους.

Η οργάνωση της παρούσας έκθεσης, με αναφορές στα περίφημα καλλιγραφένια υφαντά, αποτελεί κατά κάποιο τρόπο συνέχεια της σχετικής καλαισθητής έκδοσης (2020), της επιτυχημένης έκθεσης στο Μουσείο «Αγγελική Χατζημιχάλη» στην Αθήνα (2021) και στην πλατεία του Παλαιοχωρίου καθώς και της έκδοσης χρηστικού εγχειριδίου για τις παραδοσιακές τεχνικές νηματοποίησης και ύφανσης (2023). Οι εν λόγω εκδόσεις και εκθέσεις υφαντών που ανήκουν στους δύο Ιερούς Ναούς Παμμεγίστων Ταξιαρχών και στον Μοναστικό Οίκο «Η χαρά των θλιβομένων» του Παλαιοχωρίου και σε οικογένειες του χωριού, και οι συνακόλουθες εκπαιδευτικές δράσεις έγιναν ευρύτερα γνωστές και προκάλεσαν μεγάλο ενδιαφέρον.

Η προσπάθεια να αναδειχθεί με σύγχρονους όρους η υφαντική τέχνη της ΒΑ Χαλκιδικής και η τοπική τεχνική γνώση παραγωγής τους ως στοιχείο της τοπικής άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς αρχίζει να αποδίδει καρπούς.

Τα καλλιγραφένια στρωσίδια που διαφυλάσσουν και χρησιμοποιούν ακόμη οι Παλαιοχωρινοί, ως πολύτιμα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, είναι αξία προστασίας και προβολής για εκπαιδευτικούς και πολιτιστικούς σκοπούς. Αποδεικνύεται από την παρούσα έκθεση έργων παλαιότερων και νεότερων δημιουργών στο πλαίσιο των Δημητρίων 2024 ότι λειτουργούν ως πηγές έμπνευσης και διαλόγου για την σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία. Ευχόμαστε να δοθεί η δυνατότητα να εκπαιδευτούν και νεότεροι άνθρωποι στην χρήση των παραδοσιακών τεχνικών και να αναπτυχθεί εκ νέου η δυνατότητα παραγωγής υφαντών, κεντημάτων ή άλλων μορφών καλλιτεχνικής δημιουργίας που συνεχίζουν ή εμπνέονται από την παράδοση.

Άρης Μπαζμαδέλης,

Μουσικός Βιβλιοθηκονόμος,

Διδάσκων Τμήματος Μουσικών Σπουδών Α.Π.Θ.

Nancy Brown Birk¹,

Αρχιονόμος, Professor Emeritus,

Kent State University Ohio, USA

Η Ταπητουργία του Πύργου

Η συμβολή των Joice NanKivell Loch & Sydney Loch

Όταν η Joice και εγώ ήρθαμε σε αυτό το απομακρυσμένο χωριό πριν από δέκα περίπου χρόνια, η φτώχεια ήταν έντονη, αλλά μερικοί από τους ανθρώπους ήταν εξειδικευμένοι υφαντές χαλιών από τη Μικρά Ασία, χωρίς εργασία. Τους πείσαμε να μάθουν στις κόρες τους να υφαίνουν, και καθώς υπήρχε ένα ισχυρό εθνικό ρεύμα στη χώρα [για στήριξη της ελληνικής δημιουργίας], δεν υπήρχε πιθανότητα πωλήσεων για ξένα σχέδια, η Joice και εγώ καταλήξαμε στην ιδέα να πάρουμε το βυζαντινό σχέδιο από τα αρχαία χειρόγραφα στο Άγιο Όρος στα σύνορά μας, καθώς και από τις διακοσμήσεις στα παλιά βυζαντινά κτίρια εκεί και να βγάλουμε μια εντελώς εθνική αγροτική δουλειά, με Έλληνες υφαντές, ελληνικά σχέδια και ελληνικές βαφές, γιατί η Joice απέκτησε σιγά σιγά βαθιά γνώση της φυτικής βαφής. Το εγχείρημα στέφθηκε με επιτυχία. Φέτος παραδώσαμε τη δουλειά οριστικά στο χωριό, η οποία έχει ανταπόκριση στην Αθήνα, υπό την αιγίδα της κυβέρνησης. Πέρυσι τα κορίτσια του χωριού κέρδισαν πάνω από τριακόσιες λίρες σε μισθούς, ένα πολύ μεγάλο ποσό αν το μετατρέψουμε σε δραχμές και το δούμε από την άποψη του χωριού. Δεκατρία από τα χαλιά μας βρίσκονται στην Παγκόσμια Έκθεση της Νέας Υόρκης ².

Με αυτά τα λίγα λόγια ο Sydney Loch, περιέγραψε τη διαδρομή των χαλιών του «Πύργου» λίγο πριν την αποχώρησή τους από την Ελλάδα, προκειμένου να προσφέρουν βοήθεια στους Πολωνούς πρόσφυγες με την έναρξη του Β' ΠΠ. Η Joice NanKivell γεννήθηκε στη βόρειο Κουηνσλάνδη το 1888 και μεγάλωσε στη Μελβούρνη. Εργαζόμενη ως δημοσιογράφος γνώρισε και παντρεύτηκε τον σκωτσέζο Sydney Loch

στη Μελβούρνη το 1919. Γεννημένος ο Sydney το 1888 στο Λονδίνο, μετανάστευσε στην Αυστραλία το 1905. Υπηρέτησε στην εκστρατεία των Δαρδανελλίων, γνωστή ως μάχη της Καλλιπόλεως, κατά τον Α' ΠΠ. Μετανάστευσαν στην Ευρώπη το 1919, όπου εγκαταστάθηκαν για το υπόλοιπο της ζωής τους ενώ έγιναν γνωστοί ως δημοσιογράφοι και συγγραφείς. Το 1920 ταξίδεψαν στην Πολωνία για λογαριασμό των Κουακέρων, δουλεύοντας με άπορους πρόσφυγες του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Ο Ιρλανδικός Πόλεμος Ανεξαρτησίας (1919-1921) τους έφερε στο νησί, όπου τα γραφόμενά τους προκάλεσαν την οργή του Ιρλανδικού Απελευθερωτικού Στρατού. Το 1923 μετακομίζουν στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στην Μακεδονία, όπου μαζί με τη Βρετανική Εταιρεία Φίλων (Κουάκεροι) συνεισφέρουν στην ανακούφιση των Ελλήνων προσφύγων της Μικράς Ασίας ³.

Πρώτη τους έδρα ήταν η Αμερικανική Γεωργική Σχολή, έξω από τη Θεσσαλονίκη, ένα ίδρυμα με το οποίο διατήρησαν στενές σχέσεις για την υπόλοιπή τους ζωή. Το 1927 περιηγούμενοι στη νοτιοανατολική Χαλκιδική φθάνουν στα έρημα νησάκια Δρένια, δίπλα στη νήσο Αμμουλιανή και λίγο μετά στον προσφυγικό οικισμό που είχε δημιουργηθεί πέριξ του μεσαιωνικού πύργου του Προσφορίου, στο σύνορο της μοναστικής πολιτείας. Εγκαταστάθηκαν στο μεσαιωνικό Πύργο τον οποίο συντήρησαν με δικά τους έξοδα, και διέσωσαν από την ερήμωση και τη φθορά ⁴. Η ταπητουργία που δημιούργησαν έμεινε γνωστή ως **Ταπητουργία του Πύργου**, έδωσε για 50 χρόνια ποιοτικούς τάπητες *de luxe*. Τα σχέδια τους εμπνευσμένα από τους θησαυρούς του Αγίου Όρους, ταξίδεψαν σε πολλά μέρη της γης. Επιτυχημένοι συγγραφείς και οι δύο, δημοσίευσαν αριθμό βιβλίων και άρθρων. Ο Sydney πέθανε στις 6 Φεβρουαρίου 1955, ενώ η Joice στις 8 Οκτωβρίου 1982, στην Ουρανούπολη. Την εποχή που ο Sydney πεθαίνει

γίνεται μία σημαντική μετάβαση και η Βασιλική Πρόνοια οργανώνει και λειτουργεί τη Σχολή Ταπητουργίας στο ισόγειο του μεσαιωνικού Πύργου του Προσφορίου, όπου εκπαιδεύει κορίτσια της περιοχής και ο κύκλος σπουδών διαρκεί δύο χρόνια. Απόφοιτες αναλαμβάνουν να εκπαιδεύσουν νέες σπουδάστριες στις σχολές ταπητουργίας και υφαντικής της Βασιλικής Πρόνοιας στη χώρα. Η ταπητουργία ως οικοτεχνία στην Ουρανούπολη παραμένει ακμαία μέχρι τη δεκαετία του '70 οπότε αρχίζει και η παρακμή με κύρια αιτία την ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή.

Στα πενήντα περίπου χρόνια ακμής της Ταπητουργίας του Πύργου, η οργάνωση της και η

1| Η συγγραφή του κειμένου στηρίχτηκε και στις σημειώσεις της Nancy Birk (1953-2021), καθηγήτριας Αρχιονομίας στο Kent State University, OH USA, με την οποία ξεκινήσαμε τη δημιουργία αρχείου για την Ταπητουργία του Πύργου το 2012

2| Επιστολή του Sydney Loch στον Robert Mennel (1882-1960, Quakers, Friends Service Council: Polish Relief Committee), Προσφόριον, Ιερισός, Χαλκιδική, 15 Δεκεμβρίου 1939, Holocaust Memorial Museum Archives, Washington DC, USA

3| Debra Adelaide, Australian Women Writers: a bibliographic guide, London 1988

Pandora Loch Sydney, Athos: The Holy Mountain, Librairie Molho, Thessaloniki 1957

4| Ταντάς Παντελής, Προσωπική συνέντευξη 12 Φεβρουαρίου 2020

εκπαίδευση της νεότερης γενιάς από την παλαιότερη έδωσε επαγγελματική διέξοδο στα νέα κορίτσια, του οικισμού αρχικά και αργότερα της ευρύτερης περιοχής. Ο Sydney Lock περιγράφει: *Η λεπτή ύφανση είναι γυναικεία δουλειά. Χρειάζονται μικρά δάχτυλα και νεανικά μάτια, αλλά οι μεγαλύτεροι άνθρωποι να είναι σε θέση να βοηθήσουν [στην καλύτερη οργάνωση]*⁵. Παρόλα αυτά το πρώτο διάστημα η ταπητουργία στηρίχτηκε στην πολύτιμη συμβολή των ανδρών ταπητουργών που είχαν έρθει από την Καππαδοκία το 1923. Τεχνίτες όπως οι Σταύρος, Ηλίας και Ευδοκία Σκεντέρογλου ανήκουν στην πρώτη ομάδα ταπητουργών και τεχνιτών ενώ μία ομάδα συνεργατών της Joice Lock παρέμειναν και συμμετείχαν καθ’ όλη τη διάρκεια, στην οργάνωση αλλά και στα στάδια της παραγωγής, όπως η **Φανή Μητροπούλου** και η **Martha Hantschin**. Η **Κατίνα Ελευθεριάδου**, υφαντουργός, διηύθυνε της Σχολή Ταπητουργίας της Βασιλικής Πρόνοιας, η **Έλλη Ελευθεριάδου** διακρίθηκε στο εμπόριο ταπήτων μέχρι τη δεκαετία του ’80, η **Κυριακή Ταπτά** στη διδασκαλία της ταπητουργίας στη Οικοκυρική Σχολή της Αμερικάνικης Γεωργικής Σχολής.

———— **Σημαντικές παρουσίες στην εξέλιξη και «μεταμόρφωση» της ταπητουργίας στην Ουρανούπολη ήταν η Φανή Μητροπούλου και Martha Hantschin.** Η πρώτη προσφυγικής καταγωγής από τη Σκοπιά, νυν Balikli, στη νήσο Αλώνη της θάλασσας του Μαρμαρά, νεαρή χήρα με τρία παιδιά **τέθηκε υπό την προστασία της Joice και έζησε μαζί της μέχρι το θάνατο της**. Η ίδια ήταν από τις σημαντικές ταπητουργούς με δουλειά που ξεχώριζε, αλλά και ιδιαίτερη εμπειρία στη χρήση των φυτών και των ορυκτών για τη βαφή των νημάτων. **Τα σχέδια της ξεχώριζαν, όχι μόνο οι παραλλαγές των ήδη διαδεδομένων σχεδίων, αλλά και με τη δημιουργία νέων.** Βραβεύτηκε στη Νέα Υόρκη για χαλί το οποίο σχεδίασε η ίδια, με βάση το κλασσικό σχέδιο του δέντρου της ζωής. **Ως έμπειρη δημιουργός σχεδίασε και υλοποίησε πολλά χαλιά** πέρα από αυτά που μείνανε γνωστά μέσα από τις δημοσιεύσεις και τις φωτογραφίες. Παθιασμένη με τη δουλειά της, είχε την αποδοχή και το σεβασμό όλων των κατοίκων του οικισμού. **Ιδιαίτερα ενημερωμένη σε θέματα τέχνης, δημιούργησε σχέδια που βασίστηκαν σε άλλους πολιτισμούς,** σε συνεργασία με τη Joice, όπως τα φημισμένα σχέδια ταπήτων με θέματα τον πολιτισμό των Αβορίγινων της Αυστραλίας. **Εκτός από τη Φανή Μητροπούλου πρέπει να μνημονευθεί η παρουσία και η συμβολή της Mar- tha Hantschin από την Ελβετία,** στην επανέναρξη και εξέλιξη της ταπητουργίας μετά τον πόλεμο, η οποία εγκαταστάθηκε στην Ουρανούπολη στα τέλη του ’50. **Έμεινε μαζί της μέχρι το θάνατο της** ενώ η ίδια παρέμεινε στην Ουρανούπολη, στη φροντίδα των κατοίκων, μέχρι που πέθανε σε προχωρημένη ηλικία στα τέλη της δεκαετίας του ’00. Οικονόμος της Joice, γνώρισε την ίδια και τη δουλειά της, χάρη στην εργασία της σε δομή ορφανών ελληνόπουλων στην Κοζάνη, διδάσκοντας χειρωνακτικές τέχνες. **Με τον κοσμοπολιτισμό της, μαζί με τη**

Φανή οργάνωναν και σχεδίαζαν την παραγωγή των χαλιών σε μία εποχή που η Joice Loch είχε ξεκινήσει να περιορίζει τη συμμετοχή της στην ταπητουργία. Στον οικισμό έντονη και σεβαστή ήταν η παρουσία της δημιουργώντας, βοηθώντας και συμβουλευοντας άλλες ταπητουργούς του οικισμού⁶.

———— Έχει ενδιαφέρον να συγκρίνουμε **την ενασχόληση των γυναικών υφαντουργών με την ταπητουργία, στην Ουρανούπολη και τους κοντινούς οικισμούς, με την ενασχόληση στην Μικρά Ασία από την οποία προήλθαν.** Όπως αναφέρει η Ιστοικοπούλου *«η ενασχόληση κατ’ αποκλειστικότητα μάλιστα, της γυναίκας με την ταπητουργία στην Καππαδοκία αλλά και σε όλη τη Μικρά Ασία εξαρτήθηκε από τη σχέση της με την ανατροφή των παιδιών... μάλιστα οι γυναίκες ήταν εκείνες που κατ’ αποκλειστικότητα σχεδόν ασχολήθηκαν με την ταπητουργία»*⁷. Διαπιστώνουμε ότι **ίδιοι ήταν οι λόγοι για την ενασχόληση στο σπίτι των γυναικών υφαντουργών στην Ουρανούπολη** και στους τριγύρω οικισμούς. Επιπρόσθετα και οικονομικοί λόγοι επέβαλαν την απασχόληση των γυναικών με την ταπητουργία, είτε για να συνεισφέρουν στον οικογενειακό προϋπολογισμό οι παντρεμένες είτε για να κάνουν την προίκα τους οι νεότερες. Οι μαρτυρίες των πληροφορητών συγκλίνουν όλες σε αυτό. **Το στήσιμο αργαλειών στην Ουρανούπολη έδωσε επαγγελματική διέξοδο στα νέα κορίτσια,** ανεξάρτητα αν προέρχονταν από το Μαρμαρά ή από την Καισάρεια όπου υπήρχε ταπητουργική παράδοση. **Η διδασκαλία μίας νέας μαθήτριας δίπλα σε μία έμπειρη ταπητουργό διαρκούσε όσο μέχρι να κατασκευαστούν δέκα περίπου χαλιά, ενώ στο διάστημα αυτό η μαθήτρια έπαιρνε μία, σταδιακά αυξανόμενη, αμοιβή από τη δασκάλα της.** Κατά τις μαρτυρίες των πληροφορητών η **ημερήσια αμοιβή στηριζόταν και στην παραγωγή ανά χιλιόκομπο,** δηλαδή ένα συγκεκριμένο ποσό ανά χίλιους κόμπους⁸.

———— Η παρουσία και δραστηριοποίηση του ζεύγους Loch στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Χαλκιδικής, δεν περιορίστηκε μόνο στην ίδρυση και λειτουργία της ταπητουργίας. Παράλληλα με τη συμβολή τους στην ανάπτυξη του οικισμού του Προσφορίου, μετέπειτα Ουρανούπολη, η συνεχής παρουσία τους στο πλευρό των κατοίκων, σε σημαντικές τους ανάγκες, κέρδισε τον άμετρο σεβασμό προς το πρόσωπο τους. **Η παρουσία τους θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένας φάρος, ο οποίος φώτισε τον μικρό προσφυγικό οικισμό του Προσφορίου, στην πορεία του στον 20ο αιώνα, συνδέοντας το, με τα πέρατα της γης.**

5| Επιστολή του Sydney Loch στον Robert Mennel
6| Victoria Luscombe-Μητροπούλου, προσωπική συνέντευξη, Απρίλιος 2012
7| Λήδα Ιστοικοπούλου, Η Ελληνική Ταπητουργία και η Ταπητουργός στη Μικρά Ασία, Αθήνα: Έστια, 2000
8| Κυριακή Ταπτά, προσωπική συνέντευξη, Φεβρουάριος 2018, Σοφία Ισαακίδου, προσωπική συνέντευξη, Μάιος 2013

Δαμιάνα Κουτσομίχα

Επικεφαλής Βιβλιοθηκονόμος, Βιβλιοθήκη Δημήτρης & Αλίκη Περωτή,
Αμερικανική Γεωργική Σχολή και Κολλέγιο Περωτή

Η ταπητουργία στην Οικοκυρική Σχολή της Αμερικάνικης Γεωργικής Σχολής

24

Στο Αρχείο της Αμερικάνικης Γεωργικής Σχολής φυλάσσονται τρεις τάπητες και δύο δείγματα ταπήτων, σε σχέδια που δημιουργήθηκαν για την *Ταπητουργία του Πύργου*. Ο τάπητας με θέμα **‘Τα σταφύλια’**, ο οποίος παρουσιάζεται στην έκθεση, αποτελεί **πρώιμο δείγμα της Ταπητουργίας του Πύργου** όπως φανερώνει και το μονόγραμμα που φέρει και εκτίθεται στο Ιστορικό Αρχείο της Αμερικανικής Γεωργικής Σχολής. Η Αμερικανική Γεωργική Σχολή (ΑΓΣ) ιδρύθηκε το 1904 από τον Αμερικανό ιεραπόστολο Dr. John Henry House ως ένα σχολείο αρρένων. Η ανέχεια και η άγνοια γεωργικών τεχνικών τον ώθησε να δημιουργήσει ένα σχολείο που θα παρείχε γεωργική εκπαίδευση.

— Η Joice Nankivell Loch και ο σύζυγός της Sydney Loch έφτασαν στην Αμερικανική Γεωργική Σχολή το 1923 όπου μαζί με την Βρετανική Εταιρεία των Φίλων (Κουάκεροι) πρόσφεραν ανθρωπιστική βοήθεια κατά την διάρκεια της προσφυγικής κρίσης του 1922. Οι Κουάκεροι, που είχαν μακρά ιστορία συνεργασίας με την ΑΓΣ αντιλήφθηκαν τα πλεονεκτήματα της εγκατάστασης κοριτσιών κοντά στη Γεωργική Σχολή λόγω της σχέσης που είχε αναπτυχθεί ανάμεσα στα δύο ιδρύματα. Έτσι, το 1946 δημιουργήθηκε η Οικοκυρική Σχολή Κουάκερων, γνωστή ως Σχολή Θηλέων ή Σχολή Κουάκερων. Πρώτη διευθύντρια ήταν η **Joice Nankivell Loch**. Οι πρώτες μαθήτριες προέρχονταν από την περιοχή της Ιερισσού και της Ουρανούπολης. Το 1966 η εποπτεία της Οικοκυρικής Σχολής περνά στην Αμερικανική Γεωργική Σχολή μέχρι το κλείσιμο της, το 1978. Προσωρινή διευθύντρια αναλαμβάνει η Elizabeth (Tad) Lansdale και εισάγει μαθήματα ταπητουργίας και υφαντικής. Μάλιστα, η **Κυριακή Ταπτά** ταπητουργός από την Ουρανούπολη, ορίζεται δασκάλα του προγράμματος και ξεκινά η δημιουργία χαλιών ακολουθώντας την

25

2

Εικ. 2| Σχέδιο και μικρό δείγμα χαλιού με κουκουβάγιες, Αρχείο ΑΓΣ

παράδοση της **Ταπητουργίας του Πύργου**. Αυτά τα χαλιά πωλούνται στην αμερικανική και τοπική αγορά και επειδή η ζήτηση είναι αυξημένη δίνονται παραγγελίες και στην Ουρανούπολη. Τα έσοδα από τις πωλήσεις δίνονται στις ταπητουργούς και ένα ποσοστό κρατάει η ΑΓΣ. Ύψιμαντική στιγμή στην δωδεκαετή πορεία της ταπητουργίας στην ΑΓΣ είναι οι δύο εκθέσεις οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στον ΕΟΜΜΕΧ, με υφαντά και χαλιά της Ουρανουπολίτικης παράδοσης, αλλά και δημιουργίες με σύγχρονα σχέδια, στη Θεσσαλονίκη¹.

Το Ιστορικό Αρχείο της Αμερικανικής Γεωργικής Σχολής φιλοξενεί ιστορικές μαρτυρίες, φωτογραφίες και αλληλογραφία της Joice Nankivell Loch, σχέδια μαθημάτων καθώς και σχέδια ταπήτων από την Οικοκυρική Σχολή. Η Nancy Birk Ομότιμη Καθηγήτρια Αρχειονομίας στο Πανεπιστήμιο του Kent State του Ohio διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην οργάνωση του Ιστορικού Αρχείου και βοήθησε να ρίξει φως στη ζωή και το έργο της Joice Nankivell Loch, διασφαλίζοντας ότι η κληρονομιά της θα διατηρηθεί τόσο για τους μελετητές όσο και για το κοινό. Η Nancy Birk με τον Άρη Μπασμαδέλη, Μουσικό Βιβλιοθηκονόμο υπεύθυνο της Βιβλιοθήκης και των Αρχείων και Διδάσκοντα του Τμήματος Μουσικών Σπουδών Α.Π.Θ, ξεκίνησαν σπουδαία αρχειακή έρευνα και έρευνα πεδίου που

απλώθηκε στην νοτιοανατολική Χαλκιδική και έφτασε έως την Washington, DC. Συγκέντρωσαν πλούσιο φωτογραφικό υλικό, συνεντεύξεις και παρουσιάσεις σε συνέδρια που αναδεικνύουν την σπουδαία συμβολή του ζεύγους Joice και Sydney Loch. **Η κληρονομιά των Loch ζει μέσα από τα χαλιά της Ουρανούπολης, τα οποία αποτελούν σύμβολο ανθεκτικότητας και δημιουργικότητας στην υπηρεσία της ανθρωπότητας.**

¹| Άρης Μπαζμαδέλης & Nancy Birk, "Συμβολή της ταπητουργίας στην ιστορία, τον πολιτισμό και την οικονομία της ευρύτερης περιοχής της Ουρανούπολης Χαλκιδικής: ζεύγος S.& J. Loch" Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο, Ελληνική Λαϊκή Τέχνη: Παλαιότερες θεματικές με σύγχρονες προσεγγίσεις Αφιερωμένο στη μνήμη του Λαογράφου Κίτσου Μακρή, 25-27 Σεπτεμβρίου 2020, Ιδιόμελον

Από το Αετών Μέλαθρον στην Τέχνη

Ο πολιτιστικός πλούτος της Χαλκιδικής

Η Ουρανούπολη και η Χαλκιδική είναι για μένα ο τόπος που επέλεξα να ζήσω για πάνω από το μισό χρόνο σε όλη την διάρκεια της ενήλικης ζωής μου. Πριν από μένα την είχαν διαλέξει οι γονείς μου για τόπο διακοπών στους περίφημους “Αετούς”, στο Eagles Palace. Πέρα από την απaráμιλλη ομορφιά του τόπου αυτού, **μεγάλη και μυστηριακή χαρά, μας έδιναν οι ιστορίες του!** Το Άγιο Όρος, ο Πύργος της Ουρανούπολης, η κυρία Λοκ που έμενε εκεί!

Κάποια στιγμή, μεγάλη πια **άκουσα για τα χαλιά του Πύργου, που είχαν χαθεί, και που πάλι μου φαινότανε σαν θρύλος!** Ένα Νοέμβριο μέσα στην πανδημία, ο Πολιτιστικός σύλλογος της Ουρανούπολης, έκανε μια έκθεση με τα χαλιά και τότε πραγματικά μαγεύτηκα! **Οι ιστορίες που συνόδευαν αυτά τα χαλιά, ξεπερνούσαν σε πλοκή και φαντασία κάθε μυθιστόρημα!** Το καλοκαίρι του 23, φέραμε αυτήν την έκθεση στο ξενοδοχείο, συγκέντρωσε διθυραμβικά σχόλια!

Τα χαλιά του Παλαιοχωρίου, τα συνάντησα πρώτη φορά σε μια γιορτή για τον Αλέξη Ζορμπά που οργανώθηκε από τον Δήμο Αριστοτέλη. **Κάθε όμορφο μπαλκόνι στόλιζε ένα υφαντό χαλί, πάλι πολύ εντυπωσιακό! Μια παράδοση που ζει για αιώνες.** Πιστεύω πως τα δύο είδη, εφάμιλλα σε ομορφιά, δείχνουν την τέχνη του τόπου, της Ουρανούπολης φερμένη από τους πρόσφυγες, και του Παλαιοχωρίου των ντόπιων!

Είναι αξιοσημείωτο το πως όλα αυτά έφτασαν στη σημερινή εποχή, συνομιλούν μεταξύ τους και συνομιλούν επίσης με την σύγχρονη εικαστική έκφραση! Είναι μεγάλη χαρά, να βλέπω ότι η τέχνη της περιοχής μας, βρίσκει χώρο στα φετινά Δημήτρια, ξεκινώντας πάλι μέσα από την έκθεση αυτή, ένα διάλογο μεταξύ της παράδοσης, της ιστορίας, και του σύγχρονου πολιτισμού. **Αυτός ο πλούτος πρέπει και οφείλουμε να τον προβάλλουμε και συγχαίρω τις κύριες των Πολιτιστικών Συλλόγων Στάθα Αδαμοπούλου και Φωτεινή Μιχαλέου που αναγνωρίζοντας αυτόν τον μοναδικό θησαυρό, αγωνίζονται να τον κάνουν γνωστό στο μέλλον.**

Εύχομαι ο τόπος μας και οι ιστορίες που τον δημιούργησαν να προχωρήσει στο μέλλον, συνεχίζοντας να είναι μοναδικής ομορφιάς και μαγικών ιστοριών.

Φωτεινή Μιχαλέου
Μηχ. Περ/ντος ΤΕ

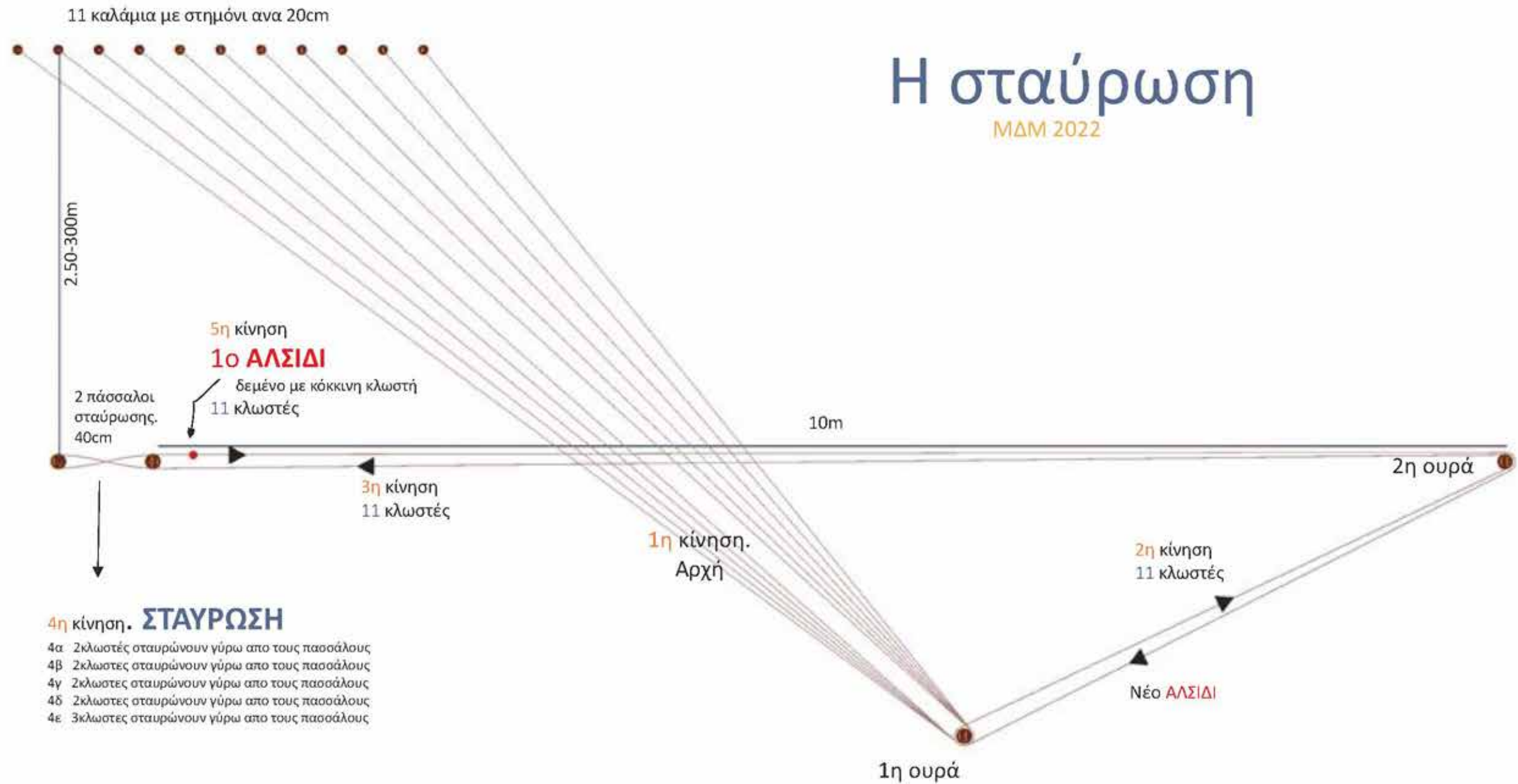
Καλλιγραφένια στρωσίδια του Παλαιοχωρίου

Εικ. 3| Λεπτομέρεια από Χτένι - Μ' τάρια

Η σταύρωση

MAM 2022

Εικ. 4| Σχεδιάγραμμα μέρους της διαδικασίας του διασιδιού, η σταύρωση, Μαριὰμ Μιχαλέου.

5

Τα καλλιγραφένια σχέδια του Παλαιοχωρίου, βρίσκονται στις συλλογές των ιερών ναών των Παμμεγίστων Ταξιαρχών και του μοναστικού οίκου «Η Χαρά των Θλιβομένων» καθώς και σε ιδιωτικές συλλογές.

Η κατηγοριοποίηση των κιλιμιών στην τοπική κοινωνία του Παλαιοχωρίου, διαφέρει σε σχέση με την ευρύτερη επικρατούσα αντίληψη. Έτσι, **«κιλίμια»** ονομάζονται ό,τι χρησιμοποιείται στα κρεβάτια, **«μπάντες»** αυτά που κρεμούν στους τοίχους, και **«χαλιά»** ό,τι στρώνεται στο πάτωμα. **Σήμερα, όλα τα παραπάνω είδη, αναφέρονται ως «καλλιγραφένια στρωσίδια» Παλαιοχωρίου.** Τα κιλίμια του Παλαιοχωρίου χωρίζονται στα μικρά και στα μεγάλα. Με τα μικρά τύλιγαν τα μωρά παιδιά για να τα πάνε στην εκκλησία ή στα πανηγύρια, ενώ τα μεγάλα στρώνονταν στα κρεβάτια κατά τη διάρκεια των γιορτών.

Στις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα, γίνεται αισθητή μια πρώτη εξέλιξη στον σχεδιασμό: Έχουμε περισσότερες λεπτομέρειες και πιο περίτεχνα μοτίβα.

Εικ. 5 | Λεπτομέρεια από τη διαδικασία του Δισσιδίου.

1890 - 1920

— Το σχέδιο **«τα Παγώνια»** είναι ενδεικτικό της αισθητικής και της τεχνικής του δεύτερου μισού του 19ου αιώνα. Τα τριαντάφυλλα στην μπορντούρα των παλιών σχεδίων είναι πιο απλά ενώ στα μεταγενέστερα επικρατεί μια τάση προς τον εκλεπτυσμό και τη λεπτομέρεια.

Το δεύτερο σχέδιο που σώζεται από την ίδια χρονική περίοδο είναι το **«Μόρκου»**. Ως πρωτόλειο σχέδιο, φανερώνει πως πιθανόν την εποχή εκείνη, οι υφάντρες περνούσαν μια πειραματική περίοδο, αναζητώντας το **συλ** που θα τους εξέφραζε καλύτερα. Μέχρι την δεύτερη δεκαετία του 20ου αιώνα όμως, το ίδιο σχέδιο εξελίχθηκε, αποκτώντας περισσότερη πολυπλοκότητα και ομορφιά και **παραμένει ένα από σημαντικότερα σχέδια που σώζονται.**

1920 - 1930

— Κατά τη δεκαετία του 1920 τα κιλίμια παραμένουν πάντα δίφυλλα, με το κεντρικό σχέδιο να αποτελείται από ένα ανθισμένο κλαδί τριανταφυλλιάς συνοδευόμενο από μπουμπούκια που καταλαμβάνει και τα δύο φύλλα του κιλιμιού. Τα **μοτίβα** που χρησιμοποιούνται στα κιλίμια του Παλαιοχωρίου, εμπνευσμένα από τις **τριανταφυλλίες**

6

Εικ. 6 | Λεπτομέρεια από κιλίμια "Τα παγώνια", 1890-1920.

και τις **αγριοτριανταφυλλιές** που φυτρώνουν στους φράχτες των χωραφιών, είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και αποτυπώνουν την ομορφιά της τοπικής φύσης την οποία οι Παλαιοχωρινές υφάντρες αποτυπώνουν σε αυτές τις εικόνες με μεγάλη φροντίδα. Τα κεφαλάρια είναι και αυτά διακοσμημένα με τριαντάφυλλα, προσδίδοντας ομοιομορφία και συνοχή στο συνολικό σχέδιο. Οι μπορντούρες έχουν πλούσιες λεπτομέρειες, κάτι που τις καθιστά εντυπωσιακές ενώ **δείχνουν την πρόθεση των υφαντριών να δημιουργήσουν έργα που όχι μόνο καλύπτουν πρακτικές ανάγκες, αλλά που τελικά έχουν σημαντική αισθητική και καλλιτεχνική αξία.**

1930 - 1940

Κατά τη δεκαετία του 1930-1940, τα σχέδια στα καλλιγραφένια κιλίμια αρχίζουν να διαφοροποιούνται πιο έντονα, διατηρώντας όμως τη γενικότερη παραδοσιακή αισθητική. Τα τριαντάφυλλα παραμένουν ως βασικό μοτίβο, όμως **προστίθενται και νέα στοιχεία όπως τα μωβ «ιτισούδια»**. Τα ιτισούδια είναι μικρά άνθη σε αποχρώσεις του μωβ και σχηματίζουν επαναλαμβανόμενα μοτίβα που προσθέτουν ένα ακόμη χρώμα που σπάει την κυριαρχία του κόκκινου των τριαντάφυλλων.

Σε αντίθεση με τα προηγούμενα σχέδια, το κεντρικό μοτίβο είναι επαναλαμβανόμενο, δεν είναι συμμετρικό στα δύο φύλλα του κιλιμιού, δίνοντας μια πιο ελεύθερη και αυθόρμητη αίσθηση στο σχέδιο. Οι μπορντούρες συνεχίζουν να είναι εντυπωσιακές και περίτεχνες, διατηρώντας την παράδοση της λεπτομέρειας και του πλούσιου σχεδιασμού. Το μωβ και το λιλά χρώμα αρχίζουν να κυριαρχούν, δίνοντας στα κιλίμια μια ιδιαίτερη αίσθηση ηρεμίας και κομψότητας. **Η δεκαετία αυτή θα αποτελέσει σταθμό στην εξελικτική πορεία των καλλιγραφένιων κιλιμιών**

Εικ. 7 | Λεπτομέρεια από τα σχέδια Μόρκου 1890 - 1920.

καθώς οι υφάντρες συνδυάζουν τα παραδοσιακά μοτίβα με σημαντικές νέες επιρροές που αποτυπώνονται και στις Μπάντες.

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η υφαντική στο Παλαιοχώρι, όπως και στα γύρω χωριά αλλάζει. Τα κιλίμια υποχωρούν και τα χαλιά μπαίνουν στη ζωή των ανθρώπων. **Την δεκαετία του '50, τα χαλιά εμφανίζονται στις προίκες των κοριτσιών, όταν πλέον και η διαρρύθμιση των σπιτιών αλλάζει.** Μια καλύτερη οικονομική κατάσταση επικρατεί σε όλη την χώρα που επηρεάζει και τις μικρές κοινωνίες. Αυτές οι εξελίξεις αντανakλούν την αναμόρφωση της κοινωνικής και οικονομικής δομής, καθώς οι άνθρωποι αναζητούν βελτιωμένες συνθήκες ζωής και νέους τρόπους έκφρασης της ευημερίας τους.

Τα καλλιγραφένια στρωσίδια, όπως αυτά που συναντάμε στις προίκες των γυναικών του Παλαιοχωρίου, αποτελούν μια ποικιλομορφία, κατά παραδοχή, στην έκφραση της παραδοσιακής υφαντικής τέχνης.

1910 - 1920 Άσπρο μικρό κιλίμι

110 x 110 cm

Υφάντρα | Σουλτάνα Βούζιου - Διαμαντούδη, 1896-1994

Ιδιοκτησία | Στέλλα Παναϊρλή - Καζαντζίδου

Μικρό Κιλίμι

Τα μικρά κιλίμια που έχουν διασωθεί στα Παλαιοχωρινά μπαούλα, ήταν σημαντικό μέρος της καθημερινής ζωής στις παλαιότερες εποχές. Η χρήση τους ήταν, να τυλίγουν τα μικρά παιδιά κατά τη διάρκεια των εξόδων, όπως στην εκκλησία, στα πανηγύρια και στις βόλτες. Η σνιέρα που επικρατούσε, με τις μητέρες να επιδιώκουν να δείξουν την νοικοκυροσύνη τους και την φροντίδα τους, οδήγησε στη δημιουργία αυτών των πολύτιμων κιλιμιών. Το καθένα από αυτά αντικατόπτριζε την αφοσίωση της κάθε μητέρας στην οικογένεια και στην κοινότητα.

Τα μικρά κιλίμια στις αρχές του 20ού αιώνα παρουσιάζουν, συμμετρική δομή, όπου τα τριαντάφυλλα υφαίνονται με ακρίβεια στα δύο φύλλα του κιλιμιού, λειτουργώντας ως μια «αντανάκλαση» μεταξύ τους. Αυτή η συμμετρική διάταξη αντανakλά, την αισθητική των κοινωνιών της εποχής, όπου η συμμετρία και η ισορροπία ήταν σύμβολα αρμονίας και τάξης. Ωστόσο, στις επόμενες δεκαετίες, η σχεδιαστική αυτή παράδοση εγκαταλείπεται.

Η παράδοση της ύφανσης των μικρών κιλιμιών με το χαρακτηριστικό σχέδιο του κλαδιού της τριανταφυλλιάς είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακή, καθώς διατηρήθηκε σταθερή μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

1922 Άσπρο μικρό κιλίμι

110 x 110 cm

Υφάντρα | Ε.Χ. άγνωστη

Ιδιοκτησία | Ι.Ν. Παμμεγίστων Ταξιαρχών

1934 Άσπρο μικρό κιλίμι

110 x 110 cm

Υφάντρα | Ε.Β. άγνωστη

Ιδιοκτησία | Ι.Ν. Παμμεγίστων Ταξιαρχών

Η μικρή μπορντούρα στα κιλίμια **ήταν το στοιχείο που πρόσθετε μια προσωπική πινελιά στην αισθητική κάθε υφάντρας**. Αν και το κύριο σχέδιο, όπως το κλαδί της τριανταφυλλιάς, μπορούσε να παραμένει σταθερό και να ακολουθεί κοινά μοτίβα, **η μπορντούρα ήταν το πεδίο όπου η δημιουργικότητα και η καλλιτεχνική έκφραση της υφάντρας μπορούσαν να αναδειχθούν**.

Η παραδοσιακή τέχνη της ύφανσης αυτών των κιλιμιών **συνδυάζει τη χρηστικότητα με την αισθητική**, ενώ παράλληλα αποτελεί ένα είδος πολιτιστικής κληρονομιάς που διατηρεί τις ιστορίες και τις αξίες των παλαιών γενεών.

120 x 210 cm

1890 - 1920 ΜΟΡΚΟΥ

Σχέδιο Μόρκου

Το σχέδιο «Μόρκου» αποτελεί σημαντικό πολιτισμικό κειμήλιο της υφαντικής τέχνης του Παλαιοχωρίου, ενώ έχει ιδιαίτερη αξία στην ιστορία των «καλλιγραφένιων», καθώς συνδέεται με το ξεκίνημα των καλλιγραφένιων κιλιμιών. Ο σχεδιασμός του, με τριαντάφυλλα σε ολόκληρη την επιφάνειά του, αποκαλύπτει τη δεξιότητα των υφαντριών αλλά και την νέα αισθητική που έχει ξεκινήσει να αναπτύσσεται. Παράλληλα, στα κιλίμια αντανakλώνται και οι διάφορες κοινωνικές παραδόσεις και ρόλοι της εποχής και του τόπου. Οι γυναίκες ξεκινούσαν να ετοιμάζουν την προίκα τους από μικρή ηλικία, συχνά μεταξύ 12 και 20 ετών.

Στις συλλογές του Παλαιοχωρίου, υπάρχουν τρία διασωθέντα κιλίμια «μόρκου». Η Σουσάνα Μπακατσιάνου-Κουμαντσιώτη και η Αικατερίνη Τσουλούφη-Βέλλιου, γεννημένες το 1902, υφαίνουν τα δικά τους «Μόρκου», τα οποία ανήκουν στις συλλογές των Ιερών Ναών του Παλαιοχωρίου. Το παλαιότερο όμως κιλίμι έχει υφανθεί από τη Σουλτάνα Χαρδαβέλλα, γύρω στο 1890 και ανήκει στην οικογένεια.

Υφάντρα | Αικατερίνη Τσουλούφη - Βέλλιου 1902 - 1982

Ιδιοκτησία | Ι.Ν. Παμμεγίστων Ταξιαρχών

Το κεντρικό μοτίβο

Το κεντρικό μοτίβο **έχει βυσσινί βάση. Ένα έντονο υπόβαθρο για την προβολή πάνω του σε επανάληψη (ως μοτίβο), το κλαδί της τριανταφυλλιάς με τα δύο χαρακτηριστικά του άνθη:** Ένα κόκκινο-φούξια τριαντάφυλλο και ένα μικρότερο μπουμπούκι του ίδιου χρώματος, που έρχεται σε αντίθεση με το λαμπερό κίτρινο τριαντάφυλλο που βρίσκεται δίπλα του. Το μοτίβο είναι επαναλαμβανόμενο σε κάθε πλευρά του κιλιμιού ενώ στην απέναντι πλευρά του κιλιμιού, το σχέδιο ξεκινά με το κίτρινο τριαντάφυλλο.

Το κλαδί με τα τριαντάφυλλα σε βυσσινί στρώση, απαντάται πρώτα και κυρίως σε μαξιλάρες-προσκέφαλα. Έτσι, πιθανόν να προηγήθηκε χρονικά των κιλιμιών, λειτουργώντας πιθανόν ως πρόδρομος ή πρότυπο για τη διακόσμηση των μετέπειτα υφαντών. Η μετεξέλιξη αυτού του μοτίβου σε πιο πρόσφατες περιόδους, όπου το συναντάμε σε λευκή στρώση, μαρτυρά τη διαχρονικότητά του αλλά και την προσαρμοστικότητά του στις αλλαγές της υφαντικής τέχνης.

Η μπορντούρα

Η καμπυλοειδής μπορντούρα, δημιουργεί μια αίσθηση κίνησης και ροής, ξεφεύγοντας από τις πιο αυστηρές φόρμες. **Η εισαγωγή του φούξια ως βασικό χρώμα στην μπορντούρα του «Μόρκου» ήταν μια τολμηρή και εντυπωσιακή επιλογή.** Η συγκεκριμένη μπορντούρα αποτελεί μοναδικό και ιδιαίτερο στοιχείο του «μόρκου» επειδή, **δεν έχει βρεθεί σε άλλα διασωθέντα σχέδια.** Έτσι πρόκειται είτε για έναν πρωτότυπο σχεδιαστικό πειραματισμό της υφάντριας, είτε διακίνησης του σχεδίου σε πολύ στενό κύκλο καθώς τα σχέδια αντιγραφόταν από υφαντό σε υφαντό που συνήθως ανήκαν στο στενό πυρήνα μιας οικογένειας..

Το όνομα

Αποτελούσε κοινή πρακτική, **η ονομασία των κιλιμιών στα στρωσίδια του Παλαιοχωρίου να γίνεται με βάση το χρώμα της στρώσης.** Έτσι έχουμε το **κίτρινο**, το **άσπρο**, το **κόκκινο** κιλίμι και το **μόρκου**. Σύμφωνα με τις αφηγήσεις των μεγαλύτερων γυναικών, **το «Μόρκου» συνδεόταν με το βυσσινί χρώμα.** Η ετυμολογική προέλευση της λέξης, πιστεύεται ότι προέρχεται από το λατινικό «moerus» που σημαίνει μουριά και παραπέμπει στα σκουρόχρωμα κόκκινα ή βυσσινί, μούρα της.

Υπάρχει και η παραπομπή του Ευάγγελου Καραμανέ στο βιβλίο «Καλλιγραφένια στρωσίδια Παλαιοχωρίου Χαλκιδικής» 2020 σελ. 10

«Το μόρκου ή τα μόρκα ή τα κόκκινα λουλούδια (τριαντάφυλλα) ειδικότερα μέσα σε γλάστρες με χερούλια αποτελούν γνωστό θέμα του επαναλαμβανόμενου άνθινου μοτίβου της γλάστρας στη νυφική φορεσιά (ποδόγυρος) της Σκοπέλου...»

Η αρχή

Το παλαιότερο «Μόρκου» που χρονολογείται πριν το 1900, υφασμένο από τη Σουλτάνα Χαρδαβέλλα φαίνεται να αποτελεί ένα πρωτόλειο παράδειγμα του συγκεκριμένου σχεδίου και είναι μια σύνθεση δύο διαφορετικών μοτίβων. Σε αυτό το πρωτογενές κιλίμι, **η σχέση μεταξύ της μπορντούρας και του κεντρικού μοτίβου δεν φαίνεται τόσο αρμονική όσο στα μεταγενέστερα.** Το γεγονός ότι τα μοτίβα «εισχωρούν» ή «κόβουν» το ένα το άλλο ίσως να αντανακλά μια ανεπεξέργαστη σύνθεση, όπου η ισορροπία και η συμμετρία δεν έχουν ακόμη τελειοποιηθεί. **Αργότερα όμως, μεταξύ 1910-1920, παρατηρούμε μια πιο οργανωμένη και λογική σύνδεση μεταξύ της μπορντούρας και του κεντρικού μοτίβου στα κιλίμια.**

120 x 210 cm

1921

Κίτρινο κιλίμι με αγριολούλουδα**Κεντρικό μοτίβο**

Το κιλίμι του 1921 με όνομα «Κίτρινο κιλίμι με αγριολούλουδα», αποτελεί ένα **εξαιρετικά ζωντανό και περύτεχνο έργο της υφαντικής**. Η μεγάλη παλέτα χρωμάτων και ποικιλία των λουλουδιών **δημιουργούν έναν οπτικό πλούτο**. Το **κεντρικό τριαντάφυλλο με αποχρώσεις του φούξια, κόκκινου και βυσσινί, δίνει έναν έντονο και δυναμικό τόνο**, ενώ τα φύλλα του και η προσθήκη των αγριοτριαντάφυλλων, συντελούν στην πολυπλοκότητα του μοτίβου.

Η παρουσία μπλε πεταλούδων σε όλες τις άκρες του μοτίβου, συνιστά μια **φρέσκια πινελιά που δίνει κίνηση και ελαφρότητα στο σχέδιο** ενώ ενισχύει τη συνολική αισθητική ισορροπία του κιλιμιού. Αυτά τα στοιχεία μαρτυρούν την υψηλή αισθητική αλλά και την έμφαση στη λεπτομέρεια που ήταν χαρακτηριστική της εποχής.

Υφάντρα | Σουσάνα Αγαπητού Μπακατσιάνου - Κουμαντσιώτου 1902-1995

Ιδιοκτησία | Ι.Ν. Παμμεγίστων Ταξιαρχών

Κεφαλάρια

Τα κεφαλάρια του κιλιμιού με το ίδιο μοτίβο πάνω και κάτω, απαρτίζονται από τριαντάφυλλα, μπουμπούκια και αγριοτριαντάφυλλα, προσδίδοντας συμμετρία και ισορροπία στη συνολική σύνθεση. Αυτή η λογική στον σχεδιασμό ενισχύει τη φυσική ομορφιά του κεντρικού μοτίβου, δημιουργώντας μια συνεχόμενη ροή από το κέντρο προς τις άκρες. **Η επανάληψη των τριαντάφυλλων και των αγριοτριαντάφυλλων στα κεφαλάρια όχι μόνο τονίζει την πολυπλοκότητα της φύσης,** αλλά δίνει επιπλέον μια αίσθηση πληρότητας και αρμονίας στο κιλίμι.

Μπορντούρα

Η μπορντούρα του κιλιμιού έχει επίσης αγριοτριαντάφυλλα σε ποικίλους χρωματισμούς όπως φούξια, μπλε, κόκκινο και πορτοκαλί, οι οποίοι συνθέτουν μια ζωντανή πολυχρωμία. Αυτή η πλούσια χρωματική παλέτα κάνει έτσι τα λουλούδια να φαίνονται δυναμικά και ζωηρά, δημιουργώντας έντονη αντίθεση με την κίτρινη στρώση.

Το τελείωμα με την **ευθεία γραμμή, η οποία διαχωρίζει οπτικά το κεντρικό μοτίβο από την μπορντούρα, δίνει μια αίσθηση σαφήνειας και καθαρότητας. Η γραμμή λειτουργεί σαν όριο, τονίζοντας την μετάβαση από το κεντρικό θέμα στις εντυπωσιακές μπορντούρες,** δημιουργώντας μια οπτική διαρρύθμιση οργανωμένη και τακτοποιημένη, συντελώντας στην συνολική αισθητική ισορροπία στο σχέδιο του κιλιμιού.

120 x 210 cm

1922

**Κίτρινο κιλίμι
με μια ρίζα τριανταφυλλιάς**

Κεντρικό μοτίβο

Στο σχέδιο του κιλιμιού του 1922 με τίτλο «Κίτρινο κιλίμι με μια ρίζα τριανταφυλλιάς», **απεικονίζονται και πάλι λουλούδια τριανταφυλλιάς σε έντονες αποχρώσεις στο φάσμα της παλέτας του κόκκινου, από βαθύ κόκκινο έως και φούξια.** Το μοτίβο της τριανταφυλλιάς είναι περίτεχνο, με λεπτομερή φύλλα σε πράσινες αποχρώσεις, τοποθετημένα επάνω σε μια κίτρινη στρώση ενώ **εκτείνεται και στα δύο φύλλα του κιλιμιού.**

Τα κεφαλάρια

Στα κεφαλάρια αναδεικνύεται η πολυπλοκότητα και η εστίαση στη λεπτομέρεια του σχεδιασμού. **Τα κεφαλάρια απεικονίζουν τριαντάφυλλα στις ίδιες αποχρώσεις του κόκκινου και του φούξια, ενισχύοντας το κεντρικό μοτίβο.** Ωστόσο, η τεχνική ύφανσής τους διαφέρει καθώς τα τριαντάφυλλα δημιουργούν έναν “καθρέφτη”, δηλαδή συμμετρικές αντανakλάσεις. **Αυτή η τεχνική, προσδίδει**

Υφάντρα | Βαγγελνή Αποστόλου Λαλά - Βέλλιου 1898-1975

Ιδιοκτησία | Κίτσα Πασχάλη

μια αίσθηση αρμονίας και ισορροπίας στο κιλίμι, καλλιεργώντας την εντύπωση πως το μοτίβο επαναλαμβάνεται με έναν φυσικό και συμμετρικό τρόπο.

Η μπορντούρα

Η μπορντούρα παρουσιάζει μια επιδέξια καμπυλωτή διπλή διακόσμηση με κύρια χρώματα το μπλε/λιλά και το φούξια, τα οποία διαχωρίζονται από λευκά λουλούδια που μοιάζουν με μαργαρίτες. Η εξωτερική μπορντούρα - που αναγνωρίζεται με το όνομα «Ρόδα» - είναι στις μπλε/λιλά αποχρώσεις, ενώ η φούξια είναι διακοσμημένη με άγρια τριαντάφυλλα που φέρουν πέταλα σε διάφορα χρώματα, τα οποία και εμφυσούν έναν ζωηρό και δυναμικό τόνο στο σύνολο.

Τα λουλούδια και οι καμπύλες της μπορντούρας δημιουργούν μια όμορφη αντίθεση με το κεντρικό μοτίβο ενώ ο αρμονικός σχεδιασμός έντονων χρωμάτων και φυσικών μοτίβων, δίνει μια αίσθηση κίνησης και πολυπλοκότητας στο κιλίμι ως σύνολο.

120 x 210 cm

1935

Κίτρινο κιλίμι με κλαδί αγριοτριανταφυλλιάς

Από την δεκαετία του 30 έχουν διασωθεί αρκετά κιλίμια, **όλα με το ίδιο μοτίβο και την ίδια μπορντούρα.**

Παρόλο που το κεντρικό μοτίβο παραμένει σταθερό — **το κλαδί της τριανταφυλλιάς — κάθε υφάντρα προσθέτει τις δικές της πινελιές και τροποποιήσεις.**

Αν και όλα τα κιλίμια έχουν την ίδια μπορντούρα και βασικό σχέδιο, **η δημιουργική ελευθερία που ασκούν οι υφάντρες καθιστά κάθε κιλίμι μοναδικό**, με την προσωπική τους εκδοχή. **Αυτή η παραλλαγή προσφέρει μια γέφυρα μεταξύ της παράδοσης και της ατομικής έκφρασης**, κάνοντας τα κιλίμια τόσο έργα τέχνης όσο και αντικείμενα της καθημερινής ζωής.

Η προσωπική συμβολή κάθε υφάντρας αποδεικνύει τη ζωντανή φύση της παραδοσιακής τέχνης, όπου τα μοτίβα και οι τεχνικές περνούν από γενιά σε γενιά, αλλά δεν παραμένουν ποτέ στατικά, εμπλουτιζόμενα από τις επιρροές και τη φαντασία κάθε τεχνίτη.

Υφάντρα | Σοφία Σίσσυλα_Μάνου, 1974 - 1971

Ιδιοκτησία | Ι.Ν. Παμμεγίστων ταξιαρχών

120 x 210 cm

Κίτρινο κιλίμι με κλωνάρι τριανταφυλλιάς

Η Μπορντούρα με τη διπλή κυματοειδής μορφή προσδίδει μια αίσθηση κίνησης και ροής, ενώ ο συνδυασμός των χρωμάτων, με τη λιλά-μπλε εξωτερική μπορντούρα, και τη λευκή εσωτερική που ενώνονται με φούξια λεπτομέρεια και είναι γεμάτες τριαντάφυλλα, δημιουργούν μια διαχρονική και εκλεπτυσμένη αισθητική.

Υφάντρα | Μηγδαλιά Τσιουρλή - Παπαθανασίου 1912-1989

Ιδιοκτησία | Μαρία Καραουλάνη - Πολύζου

120 x 220 cm

1970

**Άσπρο κιλίμι με κλωνάρι
τριανταφυλλιάς**

Το ίδιο μοτίβο, με το κλαδί τριανταφυλλιάς, συνεχίζει να υφαίνεται και τις επόμενες δεκαετίες, διατηρώντας την παρουσία του στην παράδοση. Στη δεκαετία του 1970, παρατηρούμε μια εξέλιξη στην αισθητική του μοτίβου, όπου κυριαρχεί η λευκή απόχρωση. **Το λευκό χρώμα συμβολίζει την καθαρότητα και την ευγένεια**, ενώ ταυτόχρονα φέρει μια αίσθηση ανανέωσης και λιτότητας.

Αυτή η αλλαγή αντανακλά ίσως την ανάγκη της εποχής για πιο απλά και κομψά σχέδια, ενώ η ουσία του μοτίβου παραμένει σταθερή, διατηρώντας τη σύνδεση με την παράδοση και τον πολιτισμό, προσαρμοσμένη όμως στις αισθητικές τάσεις και τις κοινωνικές αξίες της συγκεκριμένης περιόδου.

Υφάντρα | Ρίνα Παναϊρλή - Βούζιου 1926 - 2021

Ιδιοκτησία | Στέλλα Παναϊρλή - Καζαντζίδου

160 x 230 cm

1942

Ο Χορός των Μουσών

Ο χορός των Μουσών είναι ένα δημοφιλές θέμα που συναντάται σε πολλές παραλλαγές στις προίκες των Παλαιοχωρινών γυναικών. Αυτή η συγκεκριμένη εκδοχή ξεχωρίζει, καθώς το κεντρικό σχέδιο είναι μικρότερο σε μέγεθος και τοποθετείται σε λευκό φόντο. Πάνω σε αυτό το φόντο, **οι Μούσες χορεύουν μαζί με τον Απόλλωνα**, δημιουργώντας μια σκηνή γεμάτη κίνηση και αρμονία.

Η σύνθεση αυτή πλαισιώνεται από μια μπορντούρα με **τριαντάφυλλα**, προσδίδοντας επιπλέον διακοσμητική αξία στο σχέδιο.

PERUZZI, Baldassare
[b. 1481, Ancaiano, d. 1536, Roma]
Apollo and the Muses
1514-23
Oil on wood, 35 x 78 cm
Galleria Palatina (Palazzo Pitti), Florence
https://www.wga.hu/html_m/p/peruzzi/muses.html

1960

**Πυκνές τριανταφυλλιές
σε στρώση μαύρη**

Το διασίδι και οι κάνουρες έφτιαξαν τα
Καλλιγραφένια Στρωσίδια του Παλαιοχωρίου.

Μετά την δεκαετία του 50 - τότε προστέθηκαν τα χαλιά στο χωριό - γνώριζε η μάνα τι προίκα θα ετοιμάσει. Αν θα υφανθούν κιλίμια για τα κρεβάτια, μπάντες για τον τοίχο και πόσα χαλιά, διαδρόμους και πατάκια θα φτιάξει. Είχε καταλήξει στα σχέδια που η κόρη θα έπαιρνε στο νέο της σπίτι όταν με το καλό θα παντρευόταν. Η πρώτη διαδικασία ήταν να μετρήσει τις κλωστές του στημονιού για το σχέδιο που είχαν διαλέξει για να ετοιμάσει το φάρδος του διασιδιού. Όπως επίσης να ετοιμάσει τις μάλλινες χειροποίητες κλωστές με την ονομασία «**κάνουρες**».

Τα χαλιά, στα καλλιγραφένια στρωσίδια, είναι δίφυλλα, τρίφυλλα, τετράφυλλα. Το κάθε φύλλο έχει φάρδος από 70εκ μέχρι 90εκ.. Το μήκος είναι συνάρτηση των φύλλων που αποτελούν το χαλί.

240 x 280 cm

Υφάντρα | Άγνωστη

Ιδιοκτησία | Ι.Ν. Παμμεγίστων Ταξιαρχών

160 x 220 cm

1960

Τριανταφυλλιές σε στρώση σακς

Δεν έχουν εντυπωσιακές μπορντούρες παρά ένα απλό γεωμετρικό σχήμα. Τα επαναλαμβανόμενα ανθικά μοτίβα των τριανταφυλλιών είναι σχεδόν τα ίδια. Τα χρώματα τους είναι διακύμανση της κόκκινης παλέτας που συμπληρώνονται με κίτρινο τριαντάφυλλο. Η διαφορά τους βρίσκεται στην πυκνότητα των λουλουδιών και στο αν έχουν συμπεριλάβει στα σχέδια και διαφορετικά άνθη, τα ιτιούδια, που τα χρωματίζουν με όλες τις αποχρώσεις του μπλέ.

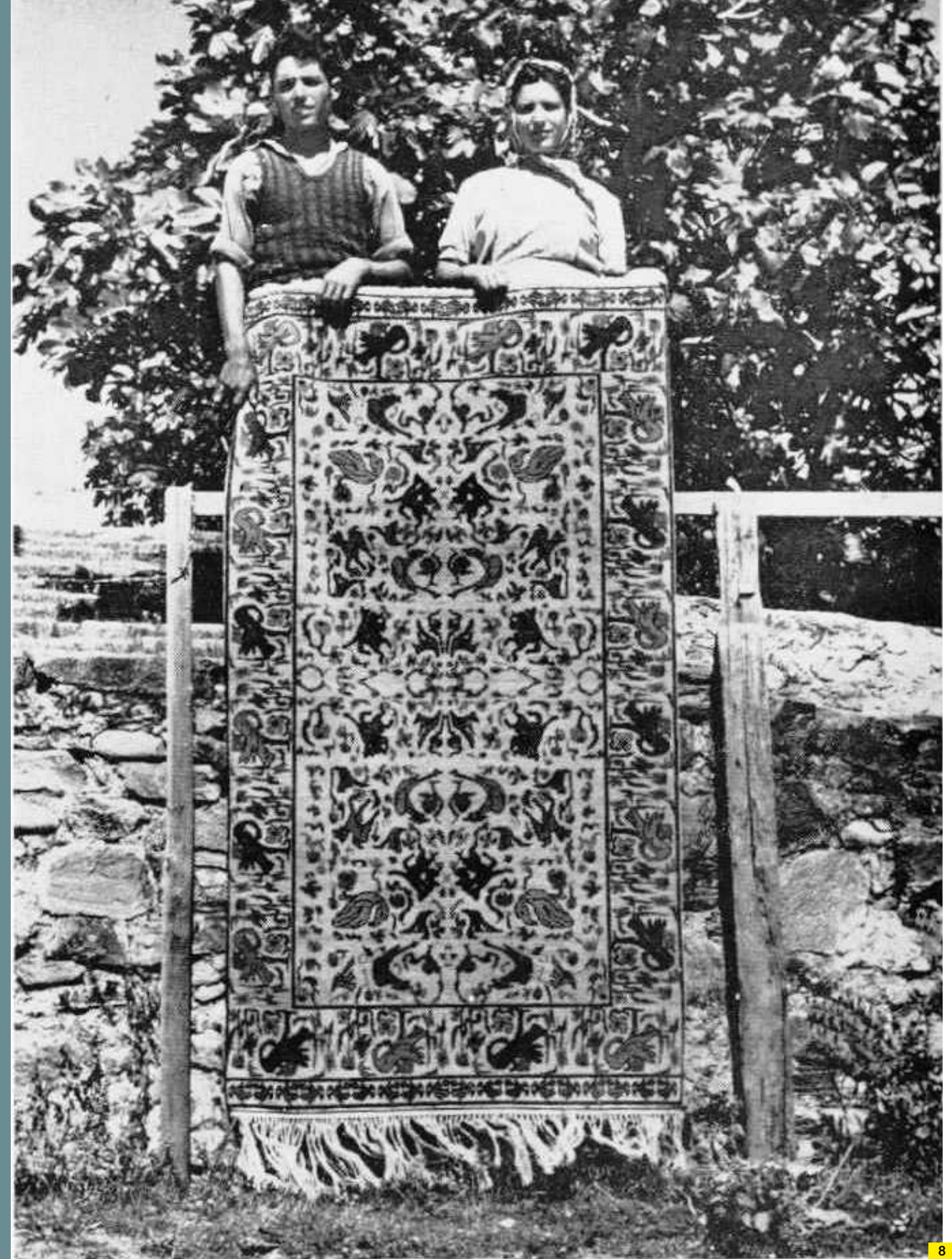
Η στρώση, δηλαδή το φόντο του χαλιού, είναι μπεζ, καφέ, μαύρο, μπλέ σκούρο και σακς. Εκτός από τα καλλιγραφένια χαλιά με τα επαναλαμβανόμενα μοτίβα με τριαντάφυλλα, έχουμε, το σχέδιο Στεφάνι και το σχέδιο Γωνίες.

Υφάντρα | Στέλλα Γκαγκάνη - Παπαγεωργίου 1933-2022

Ιδιοκτησία | Δέσποινα Γκιζέπα

Ορέστης Μίτιντζης
Αρχαιολόγος

Η Ταπητουργία του Πύργου [Ουρανούπολη]

Εικ. 8| Τα αδέρφια Ελευθέριος και Σουλτάνα Δροσινού με τον τάπητα "Ανοιξη στα Καυσοκαλύβια" [Από το αρχείο της Joice Loch].

A rug made in Ouranoupolis

9

Το 2016, γυρνώντας από τις μεταπτυχιακές σπουδές μου στην Αγγλία ήρθα σε επαφή με τα ποιήματα των Loch. Θυμάμαι χαρακτηριστικά την συγκίνηση που ένιωσα διαβάζοντας τις φωτοτυπίες τους στο αεροπλάνο κατά το ταξίδι της επιστροφής. Έτσι η ιστορία του ζεύγους Loch, άρρηκτα συνδεδεμένη με τον τόπο καταγωγής μου, την Ουρανούπολη, μου κίνησε την περιέργεια. Διαβάζοντας εκτεταμένα το γραπτό τους έργο αλλά και συνομιλώντας με τους παλαιότερους κατοίκους της Ουρανούπολης **δεν μπόρεσα, ως αρχαιολόγος, να μην σταθώ στο ζήτημα της ταπητουργίας του Πύργου** για το οποίο είχα ακούσει αναφορές στο μακρινό παρελθόν χωρίς όμως να ασχοληθώ ιδιαίτερα προσωπικά.

Εικ. 9| Λεπτομέρεια από το θωράκιο της Φιάλης στην Μ. Μ. Λαύρας.

Έγινε αμέσως αντιληπτό ότι η πρωτοτυπία των ταπήτων αυτών έγκειτο στα σχέδια τους. Είχα ακούσει από τους ντόπιους ότι τα σχέδια αναπαρήγαγαν έργα της βυζαντινής τέχνης. Όπως προέκυπτε από τα γραπτά των Loch τα σχέδια αντέγραφαν αντικείμενα από την χριστιανική τέχνη του Άθω από την βυζαντινή αλλά και νεότερη τέχνη. Από τα πιο σπουδαία, όπως ο «Ίασις» της Μονής Βατοπαιδίου, μέχρι τα πιο ταπεινά, όπως μια χαμένη πια σκαλιστή αναπαράσταση της Άνοιξης σε ξύλο, από την σκήπη των Καυσοκαλυβίων. Έτσι αποφάσισα να περιηγηθώ στο Άγιον Όρος αναζητώντας τα πρωτότυπα ο ίδιος. Στην συναρπαστική αυτή περιήγηση, ακολουθώντας τα βήματα του Sydney Loch κατάφερα και εντόπισα κάποια από αυτά όπως την περίφημη **Φιάλη της Λαύρας** αλλά και τις τοιχογραφίες με αποκαλυπτικές σκηνές στον εξωνάρθηκα της Μονής Βατοπαιδίου. Άλλα ήταν πιο δύσκολα να εντοπιστούν καθώς βρίσκονται κρυμμένα σε παλαιά χειρόγραφα στα οποία η πρόσβαση είναι αδύνατη. Η αναζήτηση σε δημοσιευμένες εκδόσεις εικονογραφημένων χειρογράφων των μονών του Άθω δεν έφερε εξίσου κανένα αποτέλεσμα.

10

Εικ. 10| Λεπτομέρεια από θωράκιο το εξωτερικό του κουβουκλίου της φιάλης της Λαύρας.

11

Σε κάθε περίπτωση η ολιγοήμερη αυτή περιοδεία με οδηγό τα γραπτά του Loch αποτέλεσε την βάση της κατανόησης των σχεδίων αυτών των πρωτότυπων ταπήτων φιλτραρισμένων μέσα από το ανήσυχο πνεύμα του Sydney Loch, γνήσιου απογόνου των Ευρωπαίων περιηγητών. Μετέπειτα το ζεύγος Loch άνοιξε την γκάμα των σχεδίων περιλαμβάνοντας σχέδια από την τέχνη διαφόρων πολιτισμών όπως αυτή των Αβοριγίνων, των γηγενών της πατρίδας της Joice Loch.

Ιδιαίτερη μνεία εδώ πρέπει να γίνει στα χρώματα και τις βαφές που χρησιμοποιήθηκαν για την ταπητουργία του Πύργου. Οι πρώτοι τάπητες ήταν ασπρόμαυρου χρώματος, χρησιμοποιώντας φυσικό μαλλί προβάτου που η Loch έφερε από την Χίο. Ένας τέτοιος τάπητας έφερε και βραβείο στην πρώτη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης. Μετέπειτα αποφασίστηκε να υφάνουν έγχρωμους τάπητες χρησιμοποιώντας όμως μόνο φυσικά χρώματα διατηρώντας έτσι και την ποιότητα του τάπητα. Έτσι λοιπόν τα πρώτα χρώματα προήλθαν από φλούδες κρεμμυδιών και φύλλα αμυγδαλιάς ενώ ένας τάπητας με 25 χρώματα και σκιάσεις, όλα προερχόμενα από το φυτό Erica Mediterannean εκτέθηκε στην Διεθνή Έκθεση της Νέας Υόρκης. Συνολικά η Joice Loch και οι γυναίκες της Ουρανούπολης πειραματίστηκαν για πάνω από 30 χρόνια με της χλωρίδα του Άθω για να τελειοποιήσουν τα χρώματα μερικά από τα οποία προέρχονται ακόμα και από έντομα όπως το kermes vermilio από το οποίο παράγεται και η κόκκινη βαφή κρεμέζι.

Πολύπλοκη ήταν και η προετοιμασία των βαφών καθώς εκτός από το βράσιμο των πρώτων υλών χρησιμοποιούνταν και ουσίες για την επεξεργασία και την αντοχή των χρωμάτων όπως η στυπτηρία, γνωστή στη κατεργασία ταπήτων από αρχαιοτάτων χρόνων, η αμμωνία, και το γαλάκτωμα ασβέστου. Ως κατακλείδα αυτών των πειραματισμών η Lock δημοσιεύει εγχειρίδιο το 1964 με όλα τα φυτά που χρησιμοποίησε.

12

13

Εικ. 11| ΔΙΠΛΩΜΑ - ΕΠΑΙΝΟΣ Κατίνας Ελευθεριάδου | 16ης Διεθνής Έκθεσης Θεσσαλονίκης 1951 | εκτεθέντα Μάλλινα, Μεταξωτά και Τάπητας.

Εικ. 12| Από την διαδικασία βαφής του μαλλιού [από το αρχείο της Φανής Μητροπούλου].

Εικ. 13| Η Τζόυς Λοκ περήφανη για το αποτέλεσμα της βαφής [από το αρχείο της Φανής Μητροπούλου].

1,45 x 0,69 cm

Δράκοι και φίδια, ή τα Δραγώνια

Το σχέδιο αναπαριστά **συμπλεκόμενους δράκους και φίδια σε έναν κλασικό συμβολισμό της πάλης του καλού και του κακού**. Αν και πολλά δείγματα φέρουν διακοσμητική ζώνη με αλκυόνες, άλλα φέρουν την κλασική διακόσμηση με σειρά από καρυοθραύστες αετούς.

Ο Loch μας πληροφορεί πως πήρε το σχέδιο από ανάγλυφο θωράκιο που φυλάσσεται στον κεντρικό πύργο της Μονής Δοχειαρίου.

1,53 x 0,77 cm

Οι εραστές

Το σχέδιο παριστάνει **δύο αντωπά ζαρκάδια, το ένα εκ των οποίων φτερωτό, να φιλιούνται μπρόστα από ένα τοπίο με σταφύλια.**

Το περιθώριο που περικλείει την κεντρική παράσταση εμπεριέχει **αρπακτικά πτηνά που επιτίθενται σε λαγούς.** Σύμφωνα με τον Loch, το σχέδιο εμπνεύστηκε από κάποιο ανάγλυφο μαρμάρινο διάκοσμο. Φαίνεται ότι τα ανάγλυφα στα οποία ο Loch αναφέρεται είναι τα θωράκια που κοσμούν το εξωτερικό του κουβουκλίου της φιάλης της Λαύρας στα οποία κυριαρχεί παραδεισιακή εικονογραφία.

Υφάντρα | Αικατερίνη Αδαμοπούλου - Τοζάκογλου
Ιδιοκτησία | Αικατερίνη Αδαμοπούλου - Τοζάκογλου

1,54 x 0,80 cm

Τα αετάκια

Πρόκειται για ένα από τα πιο εντυπωσιακά χαλιά αν και ο Loch δεν μας δίνει καμία πληροφορία για την προέλευση του μοτίβου που απεικονίζεται. Υπάρχει μεγάλη πιθανότητα όμως το σχέδιο να προέρχεται από το μαρμάρινο μετάλλιο που βρίσκεται στο πάτωμα του τελευταίου ορόφου του Πύργου της Ουρανούπολεως πριν από την είσοδο στο μικρό παρεκκλήσι. Πρόκειται πιθανότατα για ένα από τα πρώτες αναπαραστάσεις δικεφάλου αετού με την οποία ήρθαν σε επαφή οι Loch όταν εγκαταστάθηκαν στην Ουρανούπολη.

Υφάντρα | Νίκη Καραστέργιου
Ιδιοκτησία | Νίκη Καραστέργιου

Ο σάκκος του Ιωάννη Τσιμισκή

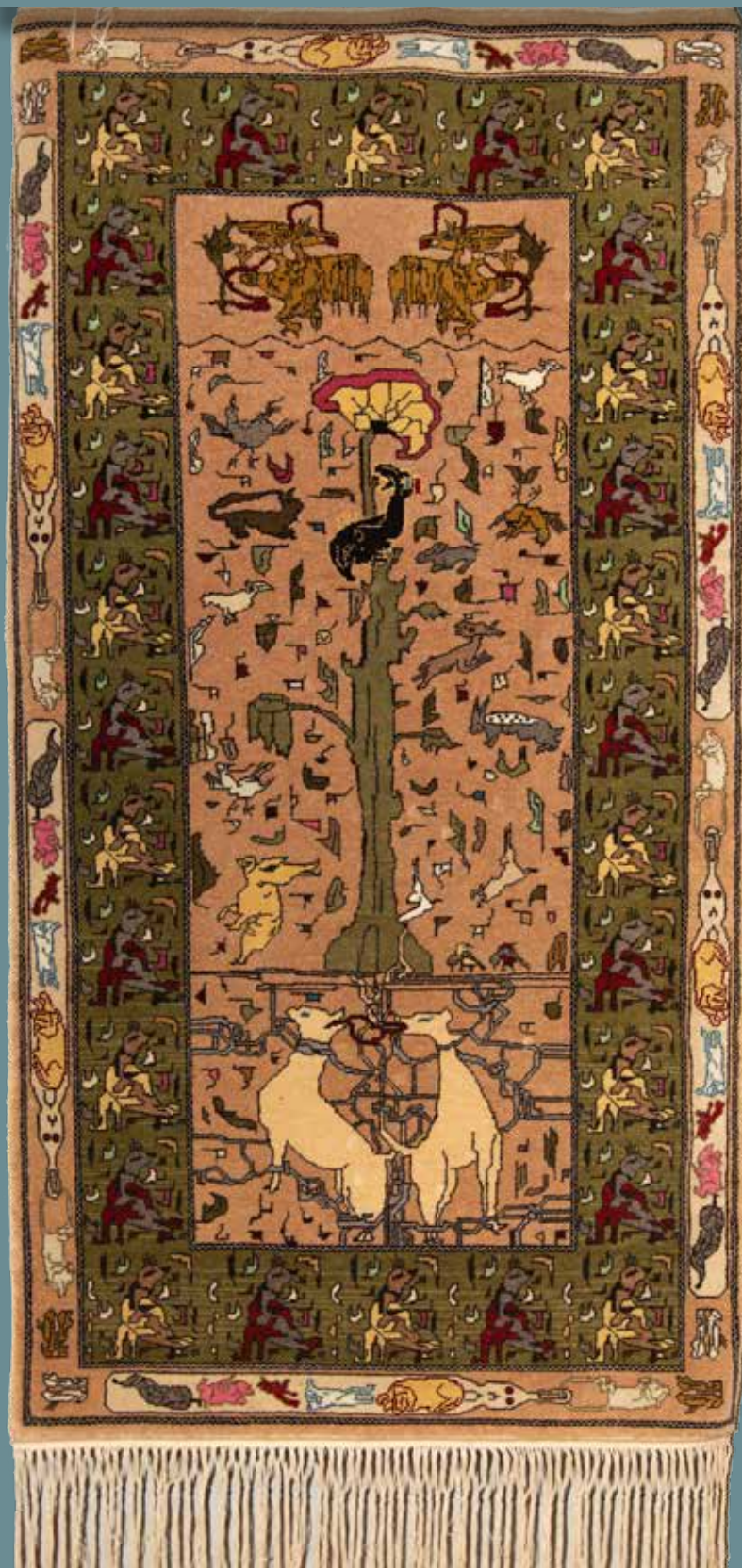

2.03 x 1,29 cm

Υφάντρα | Σοφία Ισαακίδου - Τοζάκογλου
Ιδιοκτησία | Παρασκευή Ισαακίδου

Το μοτίβο έχει παρθεί από αρχιερατικό ένδυμα που φυλάσσεται στην μονή Ιβήρων και **θυλείται πως είναι το αυτοκρατορικό ένδυμα του Ιωάννη Τσιμισκή** που βασίλευσε μεταξύ του 969 και 976 μ. Χ. **Πρόσφατες έρευνες έχουν συμπεράνει πως ο λεγόμενος σάκκος είναι στην πραγματικότητα πολυτελές ένδυμα, μάλλον Ιταλικής προέλευσης** που μετέπειτα προσαρμόστηκε καταλλήλως για ιερατική χρήση. **Τα μοτίβα που χρησιμοποιήθηκαν για το χαλί είναι οι τετράφυλλες διακοσμήσεις στου ώμους του σάκκου.** Κάποιες παραλλαγές απεικονίζουν τα κομβία που κρέμονται στις δύο παρηφές του σάκκου ως επαναλαμβανόμενο σχέδιο σε περιθώριο γύρω από το κεντρικό θέμα.

2.01 x 0,77 cm

Το δέντρο της ζωής

Πρόκειται για ιδιαίτερα δημοφιλές θέμα στο εργαστήριο του Πύργου ίσως γιατί **ενυπάρχει στο συλλογικό υποσυνείδητο των λαών της ανατολικής Μεσογείου και της Ευρώπης. Το δέντρο της ζωής είναι αρχετυπικό θέμα με καταγωγή από την Μέση Ανατολή και συγκεκριμένα από τους σημιτικούς λαούς**, που πέρασε στη αρχαία Ελλάδα και διαδόθηκε στην Ευρώπη, γνωστές παραλλαγές-παράγωγά του αποτελούν το δέντρο της γνώσης του καλού και του κακού των Βιβλικών διηγήσεων αλλά και το σκανδιναβικό Ίγκντρασιλ. **Στην συγκεκριμένη περίπτωση βρίσκεται προφανώς σε χριστιανικά συμφραζόμενα ως εσχατολογικό σύμβολο του Πραδείσου**. Χαρακτηριστική είναι η εμφάνιση ζεύγους ζώων, σε εραλδική διάταξη που έχουν το ρόλο προστάτη/ακολουθού με τις ουρές και τις γλώσσες τους να περιπλέκονται με τις ρίζες του δέντρου. **Κατά τον Λοκ το συγκεκριμένο εικονογραφικό θέμα προέρχεται από την Μονή Εσφιγμένου** αν και δεν γνωρίζουμε που ή σε τι μέσο απεικονίζεται.

Υφάντρα | Σοφία Ισακίδου - Τοζάκογλου

Ιδιοκτησία | Σοφία Ισακίδου - Τοζάκογλου

2.54 x 1,18 cm

Οι δίσκοι

Σχέδιο που **δεν απαντάται στα γραπτά των Loch και η προέλευση του μας είναι άγνωστη. Εικάζεται πως πρόκειται για υβρίδιο που συνδιάζει αναπαραστάσεις από τα γνωστά σχέδια.** Έτσι σε κάθε πέταλο του δίσκου απαντάται το γνωστό μοτίβο αρπακτικού ζώου που καταβάλλει το θύμα του. Στο κάτω πέταλο του πρώτου δίσκου, χρώματος μπλέ, απαντάται και ο καρυοθραύστης αετός.

Το μοτίβο του καρυοθραύστη αετού φαίνεται πως χρησιμοποιείται ως ένα είδος υπογραφής για κάθε αυθεντικό χαλί τους εργαστηρίου του Πύργου, αν και κάποιες φορές μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως κεντρικό θέμα. Σε κάποια χαλιά, πιθανόν από τα πιο πρώιμα χρησιμοποιείται ως ένα είδος εμβλήματος-σήματος κατατεθέν, για τα χαλιά του εργαστηρίου του Πύργου. **Όσον αφορά την προέλευση του θέματος το μόνο στοιχείο**

είναι η αινιγματική περιγραφή του Loch: «Το μοτίβο του καρυοθραύστη αετού είναι από τα παλαιότερα ήδη δικέφαλου αετού που εμφανίστηκε στο Άγιον Όρος. Προέρχεται από τους ξυλόγλυπτους καρυοθραύστες που χρησιμοποιούσαν οι πρώιμοι ερημίτες του Άθω». Αν και στάθηκε αδύνατον να εντοπίσω την πηγή αυτού του μοτίβου ή των πληροφοριών του Λοκ για το συγκεκριμένο αντικείμενο **δεν μπόρεσα να μην παρατηρήσω κάποιες ιδιαιτερότητες στην μορφή του σχεδίου** που αν και παραπέμπει στην γνωστή συσκευή θραύσης καρυδίων, μοιάζει να αποτελείται από δυό αντιθετικά παγώνια. **Πράγματι, μπορούμε να εικάσουμε ότι**

όποιος παρείχε στον Loch την παραπάνω πληροφορία είχε, μάλλον λανθασμένα, ερμηνεύσει τα δύο αντίθετα κεφάλια των παγωνιών ως τα δύο αντιθετικά τοποθετημένα κεφάλια του δικέφαλου αετού.

1,46 x 0,79 cm

Τα σταφύλια

Πρόκειται για ένα ακόμα μοτίβο που δεν απαντάται στα γραπτά των Loch αν και **ο συμβολισμός του είναι έκδηλος στην χριστιανική τέχνη του Άθω. Στην κάτω αριστερή γωνία του συγκεκριμένου τάπητα συναντούμε τον μονόγραμμα του εργαστηρίου του Πύργου.** Πρόκειται για το βυζαντινής έμπνευσης μονόγραμμα που συντέμνει την λέξη Πύργος και το οποίο εικάζεται πως προστέθηκε από τους Loch όταν η παραγωγή κανονικοποιήθηκε. Έτσι φαίνεται να αποτελεί κριτήριο χρονολόγησης των ταπήτων. Πολύ πιθανόν να θεωρήθηκε ως περιττό στην συνέχεια λόγω άγνοιας της σημασίας του.

Υφάντρα | Άγνωστη

Ιδιοκτησία | Αμερικανική Γεωργική Σχολή

1,55 x 0,86 cm

Οι κουκουβάγιες

Σύμβολο σοφίας από αρχαιοτάτων χρόνων, το μοτίβο αυτό φαίνεται ότι είναι μία από τις **προσπάθειες των Loch να διευρύνουν το θεματολόγιο τους πέραν του Άθω.** Μία άλλη εκδοχή είναι ότι **προέρχεται από την θρυλούμενη σκηνή του Ναπολέοντα,** μέρος της οποίας βρίσκεται στην Μονή Εσφιγμένου.

Υφάντρα | Σοφία Ισακίδου - Τοζάκογλου
Ιδιοκτησία | Παρασκευή Ισακίδου

1,17 x 0,63 cm

Τα Λιοντάρια του Δανιήλ

Πρόκειται περί τάπητα που απεικονίζει φτερωτά **λιοντάρια**, παρμένα από εικογραφημένο χειρόγραφο που φυλάσσεται στην Μονή Μεγίστης Λαύρας. **Αν και το χειρόγραφο είναι αδημοσίευτο** γνωρίζουμε από τον Lock ότι οι λέοντες απεικονίζονται σε παράσταση **της γνωστής παλαιοδιαθηκικής ιστορίας του Δανιήλ στον Λάκκο των Λεόντων**. Ο Δανιήλ, θύμα πλεκτάνης από τους άρχοντες της αυλής της Βαβυλώνας ρίχτηκε σε λάκκο με λέοντες για να κατασπαραχθεί. **Άγγελος κυρίου όμως τον προστάψε και εξήλθε σώος του λάκκου.**

2,40 x 1,18 cm

Δράκοι και πουλιά

Πρόκειται για αινιγματικό σχέδιο το οποίο όπως πληροφορούμαστε προέρχεται από την Μονή Εσφιγμένου. Δεν γνωρίζουμε το σχέδιο από το οποίο εμπνεύστηκε. Απεικονίζει νυχτερίδες με συμπλεκόμενες ουρές στο κυρίως θέμα και λαγούς στην μπουρντούρα.

Υφάντρες | Έλλη Ελευθεριάδου και Παρθένα Ελευθεριάδου
Ιδιοκτησία | Σωκράτης Χαδαλής

Γιώτα Ανδριάκαϊνα

Κατερίνα Βέλλιου

Θεόδωρος Ζαφειρόπουλος

Κατερίνα Ζαφειροπούλου

Δημήτρης Ζουρούδης

Captain [Χρήστος Κωστούλας]

Ευγενία Φαλιαρίδου

Σύγχρονα έργα τέχνης

Διαχρονικές Υφές,
από την Παράδοση στη Σύγχρονη Δημιουργία

Υφαίνοντας Διαλόγους,
από τα Καλλιγραφένια
και την Ταπητουργία του Πύργου
στη Σύγχρονη Τέχνη

Η έκθεση με τίτλο «Διαχρονικές Υφές, από την Παράδοση στη Σύγχρονη Δημιουργία - Υφαίνοντας Διαλόγους, από τα Καλλιγραφένια και την Ταπητουργία του Πύργου στη Σύγχρονη Τέχνη» αντιπαραβάλλει με τιμιότητα και τόλμη έργα σύγχρονων καλλιτεχνών με τεχνουργήματα λαϊκής υφαντικής και ταπητουργίας από το Παλαιοχώρι και την Ουρανούπολη Χαλκιδικής.

Όσο και εάν φαίνεται πως είναι μάλλον αδύνατη ή αδύναμη αυτή η ζεύξη παράδοσης και σύγχρονης τέχνης, ωστόσο οι συνάφειες και οι εκλεκτικές συγγένειες που παρατηρούνται είναι απολύτως συμβατές με τη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία των εικαστικών καλλιτεχνών που επιλέχθηκαν να συνομιλήσουν με αυτά τα περίτεχνα και άκρως ποικιλμένα υφαντά κιλίμια, που συνδυάζουν την χρηστικότητα με την αισθητική αρτιότητα.

Η ειδική επιμέλεια της Κατερίνας Βέλλιου και των συντελεστών του project επιχειρούν να αντιπαραβάλλουν τα παραδοσιακά αυτά υφαντά με το έργο 7 καλλιτεχνών που προέρχονται από διαφορετικές γενιές και που στο έργο τους υπάρχουν ασυνείδητες ή συνειδητές συνάφειες με πρακτικές και τεχνικές που άπτονται ή εφορμούνται από την γεωμετρικότητα, την περίπλοκη τεχνοτροπία της υφαντικής τέχνης αλλά και της παραδοσιακής χειροτεχνίας.

Στην έκθεση παρουσιάζονται τα “Καλλιγραφένια Υφαντά” από το Παλαιοχώρι Χαλκιδικής που διακοσμούσαν θρησκευτικούς και οικιακούς χώρους, συνδυάζοντας χρηστικότητα και καλλιτεχνική αξία. Τα υφαντά αυτά αναδείχθηκαν ως σημαντικές εκφράσεις της ελληνικής χειροτεχνίας χάριν στην φήμη της εξαιρετικής τους ποιότητας της καλλιτεχνικής τους αρτιότητας αλλά και στην εντοπιότητα τους¹.

Η Ταπητουργία του Πύργου στην Ουρανούπολη Χαλκιδικής δημιουργήθηκε με την καλλιτεχνική αυτοουργία του Σκωτσέζου δημοσιογράφου και συγγραφέα Sydney Loch και της συζύγου του περί τα 1927. Η δημιουργία χαλιών στον Πύργο Ουρανούπολης με θέματα από βυζαντινά σχέδια που προμήθευε το ζεύγος Loch, στους πρόσφυγες της Μικράς Ασίας που μετεγκαταστάθηκαν στην Ουρανούπολη είχε στόχο να προσφέρει νέες οικονομικές ευκαιρίες για τους κατοίκους της παροικίας των προσφύγων και να διατηρήσει ζωντανή την παραδοσιακή τεχνοτροπία της υφαντικής που έτεινε να εξαφανιστεί².

Η βασική συλλογιστική της έκθεσης αυτής είναι η συνάφεια της σύγχρονης καλλιτεχνικής δημιουργίας με την πολιτισμική παράδοση. Εξετάζεται η γέφυρα μεταξύ της εξατομικευμένης καλλιτεχνικής δημιουργίας και της ανώνυμης, μη «υπογεγραμμένης» καλλιτεχνικής έκφρασης που απαντάται σε ευρύτερα κοινωνικά μορφώματα του παρελθόντος, αυτό που ονομάζουμε «παράδοση».

Το έργο του Freud «Ψυχολογία των Μαζών και Ανάλυση του Εγώ» προσφέρει μια διεισδυτική ανάλυση του πώς η συμμετοχή στη μάζα μπορεί να επηρεάσει την ψυχολογία του ατόμου. Αν και ο Freud δίνει έμφαση στις αρνητικές συνέπειες της μαζικής συμμετοχής, όπως η απώλεια της ατομικής ευθύνης και η επιρροή από τον ηγέτη, **υπάρχει μια θετική πλευρά της μάζας που σχετίζεται με τη δημιουργική έκφραση**³. Στην παραδοσιακή τέχνη, όπως τα δημοτικά τραγούδια, η ζωγραφική, ο χορός και η χειροτεχνία, η μάζα λειτουργεί ως πηγή συλλογικής έμπνευσης και πολιτισμικής συνέχειας. Οι τέχνες αυτές αντλούν τη δύναμή τους από τη συλλογική εμπειρία, **συμβάλλοντας στη διαμόρφωση μιας κοινής ταυτότητας και στη διατήρηση των παραδόσεων**.

Μέσα σε ένα κοινωνικό μόρφωμα όπως αυτό της μάζας, που έχει αξιομνημόνευτη οργάνωση και ένα συγκεκριμένο βαθμό ικανότητας για αλληλεπίδραση⁴, η καλλιτεχνική δημιουργία δεν είναι προσωπική υπόθεση, αλλά ένα αποτέλεσμα συλλογικής συμβολής, καθώς κάθε γενιά προσθέτει το δικό της στοιχείο, εμπλουτίζοντας τη μορφή και το περιεχόμενο της παράδοσης. Αντίστοιχα, η ζωγραφική και η χειροτεχνία σε παραδοσιακές κοινότητες έχουν συχνά έναν συλλογικό χαρακτήρα, **καθώς οι τεχνικές και τα μοτίβα που χρησιμοποιούνται μεταδίδονται**

μέσω της κοινότητας και της παράδοσης.

Σύμφωνα με τον Freud, όταν το άτομο εντάσσεται σε μια μάζα, υποχωρεί η ατομική του συνείδηση και έρχεται στο προσκήνιο η **συλλογική ταυτότητα**. Στη μάζα, το άτομο χάνει ένα μέρος της προσωπικής του ευθύνης και γίνεται πιο επιρρεπές στην επιρροή και τη χειραγώγηση από τους άλλους. **Παρά τη γενικά αρνητική χροιά που προσδίδει ο Freud στη μάζα, καθώς την περιγράφει**

1| Δρ. Ευάγγελος Καραμανές,

βλ. Κείμενο στον παρόντα κατάλογο

2| Άρης Μπαζμαδέλης & Nancy Brown Birk,

βλ. Κείμενο στον παρόντα κατάλογο

3| Sigmund Freud, Ψυχολογία των Μαζών και Ανάλυση του Εγώ, εκδόσεις Πλέθρον, Αθήνα 2014

4| William McDougall,

The Group Mind, Cambridge 1920

ως πηγή απώλειας ατομικής αυτοσυνειδησίας και κριτικής σκέψης, υπάρχει μια θετική διάσταση που μπορεί να αποδοθεί στη συμμετοχή του ατόμου σε συλλογικές δραστηριότητες, ειδικά στον τομέα της τέχνης⁵.

Στον τομέα της παραδοσιακής τέχνης, η μάζα δεν σημαίνει απαραίτητα την απώλεια της ατομικής ταυτότητας, αλλά αντιθέτως την ανάδειξη ενός κοινού αισθητικού και πολιτισμικού πλαισίου που προέρχεται από τη συλλογική εμπειρία.

Αυτό το κοινό αισθητικό και πολιτισμικό πλαίσιο της συλλογικής γυναικείας εμπειρίας εξετάζει η Γιώτα Ανδριάκαينا με το έργο της «Φροντίδα_Care». Σε ένα collage από πολύχρωμες αποσπασματικές εικόνες αποτυπώνεται καθαρά η μακρά γυναικεία εμπειρία της μετάβασης από το νοικοκυριό του πατέρα σε αυτό του συζύγου, και από την εφηβεία στη μητρότητα. Όλες τους σημαντικές εμπειρίες που όμως συμπεριλαμβάνουν άγχος και πόνο. **Η Ανδριάκαينا αποτίει φόρο τιμής στις ανώνυμες υφάντρες,** που έζησαν σε σταθερούς κοινωνικούς σχηματισμούς όχι πάντα φιλικούς προς αυτές, αλλά άφησαν τεχνουργήματα που αφηγούνται τη ζωή τους και αποτυπώνουν τη διάθεσή τους να προσφέρουν φροντίδα στους χρήστες των υφαντών τους.

Η **Κατερίνα Βέλλιου** μεγαλωμένη στο Παλαιοχώρι Χαλκιδικής έχοντας έρθει σε άμεση επαφή με τα Καλλιγραφένια Κιλίμια και την παραδοσιακή τεχνική τους **απομακρύνεται θεαματικά από τον πολύχρωμο και ποικιλόμορφο κόσμο τους.** Στο έργο της **«Η Σάρκα του Λευκού Υφαντού _#ffffff [w h i t e]»** εστιάζει στις αποχρώσεις του λευκού, ως μια **στοχαστική διερεύνηση της απλότητας και της καθαρότητας της μορφής.** Οι λευκές αφεγάδιαστες επιφάνειες γίνονται πεδίο αναζήτησης της ουσίας, τις οποίες όμως φροντίζει να τις γυμνώσει σε ορισμένα σημεία και να αφήσει να αποκαλυφθεί η ύφανση του καμβά. **Δημιουργεί ασυνέχειες στον καμβά** που αφενός μας υπενθυμίζουν τη διαγράμμιση του στημονιού ενός αργαλειού και αφετέρου λειτουργούν ως σχισμές που από μέσα τους έρχεται η υπόμνηση του κάναβου που είναι απαραίτητη προϋπόθεση για κάθε εικαστική δημιουργία. **Η απουσία χρώματος και φινιρίσματος στο κάδρο των έργων της λειτουργεί με διττό τρόπο όπως και η ανάμνηση,** είτε ως αναπόληση καταστάσεων που έχουν πια χαθεί και πρέπει να ανασυρθούν από το μνημονικό είτε ως κέρδος ως παρακαταθήκη και εφόδια για νέες κατακτήσεις.

Ο **Θεόδωρος Ζαφειρόπουλος** μας έχει καταθέσει ένα έργο όπου **κυριαρχεί για μια ακόμη φορά η εκμετάλλευση τετριμμένων υλικών της καθημερινότητας και η αλλαγή της χρήσης τους.** Στο έργο του με τίτλο **«1000 χείλια»** η πρόθεση του καλλιτέχνη έχει διπλό στόχο αφενός να υποβάλλει εικαστικά την ιδέα των νημάτων υφαντικής και αφετέρου, μέσω της υπονόησης της Ομηρικής Πηνελόπης στο στιχούργημα που συνοδεύει

την παρουσίαση του έργου του, να συνδέσει μεταφορικά την πρωταρχική έννοια της ύφανσης με την μοίρα καθώς και με την υπομονή και την εγκάρτερηση. **Το έργο του Ζαφειρόπουλου, αποτελεί μια μεταφορά για την αντοχή και την υπομονή που απαιτείται για να διαμορφωθεί το πεπρωμένο.**

Όπως μας αναφέρει ο Freud και σχολιάζει ο Ράμφος⁶ οι ολότητες είναι αυτές που μπορεί να οδηγήσουν σε υψηλή ανιδιοτέλεια και μεγάλες πνευματικές επιδόσεις με δημιουργήματα όπως η γλώσσα, οι λαϊκοί χοροί, η παράδοση κ.α. **Στο έργο της Κατερίνας Ζαφειροπούλου** η προφορικότητα είναι στο προσκήνιο για τη δημιουργία του έργου το οποίο μοιάζει με παλίμψηστο που ως μοτίβα του χρησιμοποιούνται οι καταγραμμένες αφηγήσεις υφαντριών από το Παλαιοχώρι όπου η καλλιτέχνης έκανε έρευνα. **Οι λέξεις τους οργάνωσαν τη σκέψη της και μετέγραψε γραμμικά τις ιστορίες τους, δημιουργώντας ένα έργο «αντίδωρο» εύθραυστο υφαντό με τις καταγεγραμμένες αφηγήσεις καθώς και σιωπές των τεχνιτριών που πια δεν υπάρχουν και που αναδεικνύει την πολιτισμική ταυτότητα του τόπου.**

Στο έργο **«Υφ-άντρα»** μεικτής τεχνικής του **Δημήτρη Ζουρούδη, ένας καμβάς, επηρεασμένος από τον μοντερνισμό του Piet Mondrian, παρουσιάζεται με κεντημένες κλωστές.** Αυτό λειτουργεί ως υπενθύμιση του πρωταρχικού Ομηρικού μύθου για την Πηνελόπη. Ωστόσο, αυτή τη φορά, πέρα από την αναφορά στους μνηστήρες και το ατελείωτο αποτέλεσμα της υφαντικής της, **αναδύονται μέσω του κειμένου του καλλιτέχνη θέματα γυναικείας χειραφέτησης. Επιπλέον, αποδίδεται φόρος τιμής σε τεχνίτριες απaráμιλλης τεχνικής κατάρτισης που ζούσαν σε αμιγώς πατριαρχικά περιβάλλοντα.**

Το καλειδοσκοπικό έργο **«Τα σεμεδάκια της θειάς Μαρίκας»** του **Capten** κατά κόσμο Χρήστο Κωστούλα περιλαμβάνει χειροτεχνήματα από συγγενικό του πρόσωπο και **αναδεικνύει για μια ακόμη φορά ότι η παράδοση και η σύγχρονη τέχνη έχουν συγκλονιστικές συνάψεις. Οι περίπλοκες τεχνικά αφηρημένες κατασκευές της δαντέλας μπορούν να ανασυντεθούν και να δειχθούν ως κάτι νέο, δυσμετάφραστο, χειροπιαστό όσο και αφηρημένο διακοσμητικό όσο και λειτουργικό.** Η απορία του καλλιτέχνη για την χρησιμότητα και τη χρήση των εργοχείρων του συγγενικού του προσώπου απαντούνται με τον καλύτερο τρόπο με αυτό το υφαντικό collage ως «ενθύμιον» σε τεχνотροπίες, εποχές και πρόσωπα που χάθηκαν.

Με το έργο **«Νυφικό νυχτικό»** της **Ευγενίας Φαλιαρίδου** βρισκόμαστε μπροστά σε μια έντονη εικαστική **αναπαράσταση ενός Νυφιάτικου νυχτικού.** Η δημιουργός έχει ονομάσει αυτές τις αναπαραστάσεις **«ριζώματα».** Ωστόσο αυτές **οι αφηρημένες αναπαραστάσεις αποτελούν για τον θεατή του έργου μια ακτινογραφία της ίδιας**

της ύφανσης και εκτός από ριζώματα μοιάζουν με νευρώνες που δημιουργούν συνάψεις μεταξύ τους που κρατούν συνδεδεμένα το ενδεχομένως το απώτερο παρελθόν με το παρόν της καλλιτέχνης.

5| **Sigmund Freud,** Ψυχολογία των Μαζών και Ανάλυση του Εγώ, εκδόσεις Πλέθρον, Αθήνα 2014
6| **Στέλιος Ράμφος,** Ψυχή Παντού, Εκδόσεις Αρμός, Αθήνα 2023

Γιώτα Ανδριάκαινα

Φροντίδα _ Care

νήμα σε ύφασμα
200 x 100 cm
2024

108

Το έργο **“Care”** της Γιώτας Ανδριάκαινα ξεκινάει από την πραγμάτευση της συλλογικής παράδοσης για να αποδώσει προσωπικά αισθήματα και εμπειρίες, σκηνές ονείρου και ενός ρευστού παρελθόντος που χτίστηκε πάνω σε καθημερινή φροντίδα και πολλαπλές μετακινήσεις.

— Η τέχνη της υφαντικής είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τους εκτοπισμούς που χαρακτηρίζουν τη γυναικεία εμπειρία. Για τις γυναίκες που ετοίμαζαν την προίκα τους στο Παλαιοχώρι, τα υφαντά προορίζονταν να “ντύσουν” τις φτωχικές επιφάνειες ενός νέου σπιτιού με χρώματα και σχέδια, σηματοδοτώντας τον “εκτοπισμό” σε μια νέα οικογένεια μέσω του γάμου. Για τους πρόσφυγες και τις προσφύγισες που εκτοπίστηκαν από τη Μικρά Ασία στην Ουρανούπολη, η τέχνη της ταπητουργίας συμβόλιζε το ρίζωμα των παραδόσεων της Ανατολίας σε έναν νέο τόπο. Αυτός ο τόπος θα τους παρείχε τις ύλες -όπως τα βότανα με τα οποία έβαφαν τις κλωστές τους- και την εικαστική έμπνευση -όπως τα μοτίβα από την τέχνη του Αγίου Όρους. Έτσι, το κέντημα και η υφαντική αποτυπώνουν τη φροντίδα της ανασύνθεσης της καθημερινότητας σε μια διαφορετική συνθήκη -από τη δημιουργία ενός νέου σπιτικού μέχρι τη δημιουργία μιας νέας κοινότητας.

109

— Σαν τα απλωμένα χαλιά και υφαντά που έντυναν τον χώρο μέσα και έξω από το σπίτι, η Ανδριάκαινα κόβει και ανασυνθέτει κομμάτια κεντημάτων σε μια πολυδιάστατη επιφάνεια, όπου διαφορετικές παραδόσεις και εμπειρίες συνενώνονται. Έτσι, αγγίζει σε συμβολικό επίπεδο όλα αυτά τα χέρια που κέντησαν τα υφάσματα, που μέτρησαν προσεκτικά τα υφάδια και τα στημόνια για τις βελονιές τους, προσβλέποντας σε μια μεταμόρφωση του καθημερινού χώρου. Οι επαναλήψεις και παραλλαγές των εικόνων που αναδύονται στο έργο δείχνουν τον δρόμο της παράδοσης, ως τόπου διαρκούς εικαστικής μεταμόρφωσης και συνάντησης πολλαπλών ιστοριών. Οι κεντημένες εικόνες τονίζουν τη συμβιωτική σχέση του ανθρώπου με τα ζώα και τη φύση. Παράλληλα, θυμίζουν ξεθωριασμένες παλιές φωτογραφίες απλωμένες πάνω στο ύφασμα, σαν αναμνήσεις ανθρώπων που έχουν φύγει, αφήνοντας την αδιόρατη αίσθηση ενός ονείρου.

Χριστίνα Γραμματικοπούλου, PhD Ιστορία & Θεωρία της Τέχνης

Κατερίνα Βέλλιου

Η Σάρκα του Λευκού Υφαντού _ #ffffff [white]

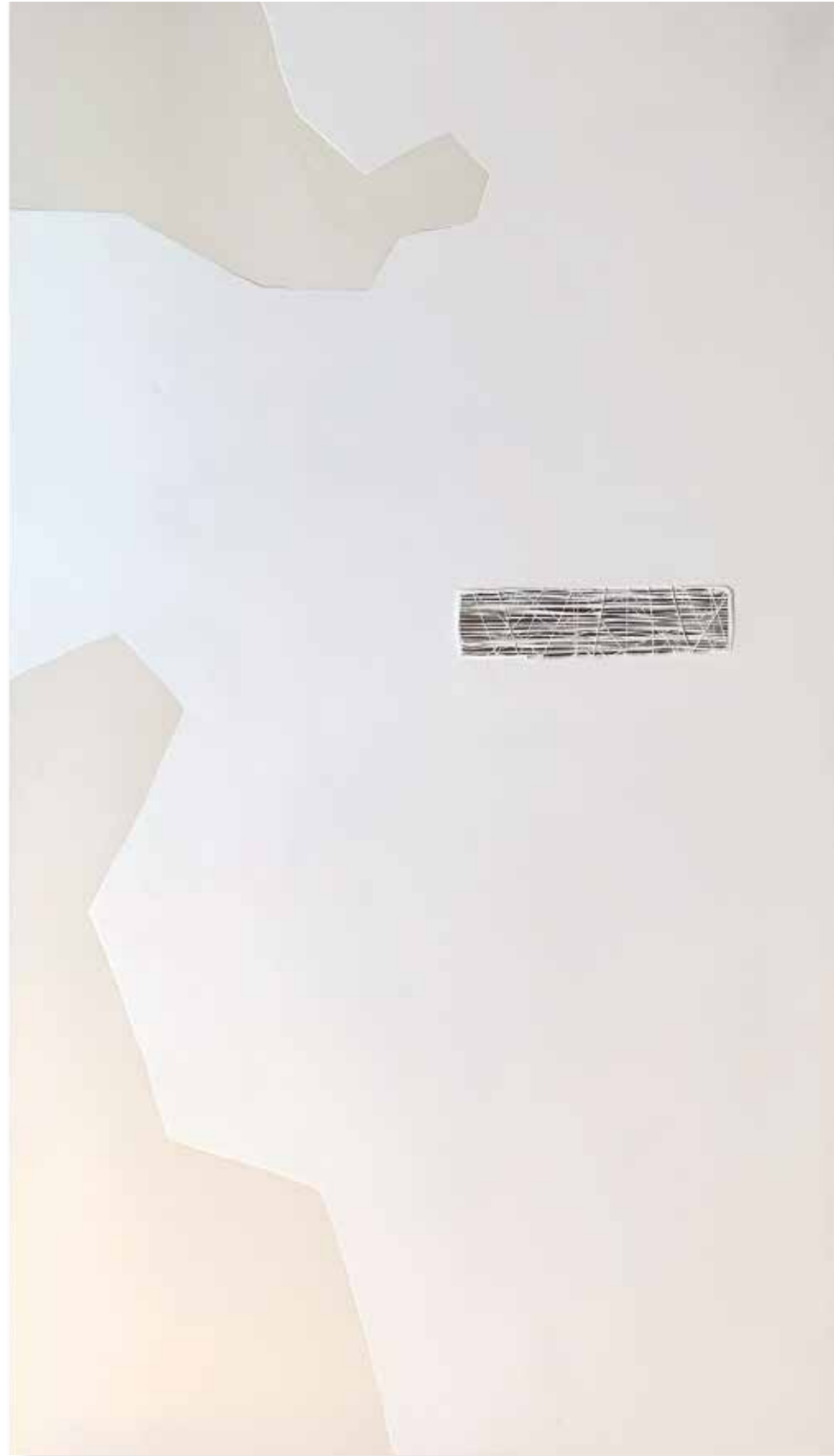
κεντητό αντικείμενο, ελαιοχρώματα σε καμβά,
δίπτυχο: 140 x 100 cm & 140 x 80 cm,
κεντητό αντικείμενο: 70 x 50 cm,
2014 - 2024

Ως καλλιτέχνης με ρίζες από το Παλαιοχώρι Χαλκιδικής, όπου πέρασα τα πρώτα 18 χρόνια της ζωής μου, μεγάλωσα σε έναν κόσμο συνδεδεμένο με την παράδοση της υφαντικής τέχνης και τα χειροποίητα αντικείμενα. Τα περίτεχνα κιλίμια και τα υφαντά δεν ήταν απλώς καθημερινά αντικείμενα, αλλά φορείς συλλογικής μνήμης, που καθόρισαν τις πρώτες μου αισθητικές εμπειρίες και διαμόρφωσαν την καλλιτεχνική μου πορεία. Η σύνδεση με τη χειροτεχνία και την παραδοσιακή δημιουργία αποτέλεσε το θεμέλιο της καλλιτεχνικής μου έρευνας, εστιάζοντας στις έννοιες της υφής, της επιφάνειας και της φθοράς.

Στο πλαίσιο του project «Διαχρονικές Υφές, από την Παράδοση στη Σύγχρονη Δημιουργία», παρουσιάζω μια σειρά έργων που αντλούν την ουσία τους από τον αέναο διάλογο ανάμεσα στις παραδοσιακές μορφές τέχνης και τη σύγχρονη εικαστική έκφραση. Το κεντητό αντικείμενο της μητέρας μου, που απεικονίζει μια κοπέλα με ρόκα, λειτουργεί ως αφετηρία για μια αναστοχαστική διερεύνηση της μνήμης και της χειροτεχνίας. Αυτό το έργο, που εξακολουθεί να κοσμεί τον τοίχο του πατρικού μου, ενσωματώνει αξίες που διαποτίζουν και τη δική μου καλλιτεχνική πρακτική, φέρνοντας το παρελθόν στο παρόν. Η προσέγγισή μου εξετάζει την υλικότητα, αναδεικνύοντας τις υφές και τις ίνες του καμβά, οι οποίες λειτουργούν ως σύμβολα της φθοράς και της αναγέννησης. Οι λευκές αποχρώσεις, η απογύμνωση της επιφάνειας και η αποκάλυψη των δομικών στοιχείων του καμβά λειτουργούν ως συμβολικές πράξεις. Οι ίνες του καμβά αναδύονται σαν ένα «διασίδι» που φέρει μέσα του τη φθορά και την αναγέννηση, το παρελθόν και το παρόν που διαμορφώνουν τον κάθε Τόπο.

Το project «Διαχρονικές Υφές» αποτελεί ένα πεδίο διαλόγου όπου η παράδοση και η σύγχρονη τέχνη συναντώνται, αναδεικνύοντας τη διαχρονικότητα τους. Μέσα από αυτή τη διαδικασία επιχειρώ να γεφυρώσω το παρελθόν με το παρόν, δημιουργώντας νέους χώρους έκφρασης και πειραματισμού.

Κατερίνα Βέλλιου, Αύγουστος 2024

Θεόδωρος Ζαφειρόπουλος

1000 χείλια

κραγιόν, ηλεκτρονικά αποτσίγαρα, θερμόκολλα

60 x 80 cm

2024

Ευγενική παραχώρηση Nitra gallery

Ώρες πολλές, ατελείωτες.

Το μυαλό αδειάζει.

Κινήσεις αργές και επαναλαμβανόμενες.

Πάνω, κάτω, μέσα, έξω, αριστερά, δεξιά.

Ρουφάς την απόλαυση με μανία.

Τόσο που ζεσταίνονται τα ακροδάχτυλα.

Μια αδιάκοπη αναπνοή, εκπνοή.

Και όλα αυτά γιατί?

Για να γεμίσεις τον χρόνο σου, τον χρόνο που δεν έχεις.

Σαν την Πηνελόπη που ξεχνά να κοιτάξει το παράθυρο.

Δεν ξέρει να περιμένει, παρά ξεφτίζει το άλλοθι.

Νοιώθει μοναχή.

Το δωμάτιο είναι γεμάτο με ένα νέφος σκληρό.

Μια γεύση περίεργη με πυκνή οσμή.

Σε καλεί να την δοκιμάσεις.

Μπορεί να σε ζαλίσει αν ξεχαστείς.

Και όλα αυτά μέσα σέ ένα απόρθητο όριο.

Μια εικόνα σύνθετη, θαμπή αλλά και τόσο αλλόκοτη.

Τα χέρια κουράζονται τόσο που οι αρθρώσεις καίνε.

Τα νύχια φοβούνται μην κάνουν το λάθος.

Να χαθούν μέσα στις σάρκες.

Το δοχείο μόνο γεμίζει.

Η επιφάνεια ολοένα και απλώνετε.

Δεν υφαίνετε εύκολα η μοίρα.

Δεν μπορείς να κεντήσεις το σύννεφο.

Τα χείλια στεγνώνουν αν και είναι τόσο λιπαρά.

Έρχεται πάντα η γλώσσα να τα δροσίσει.

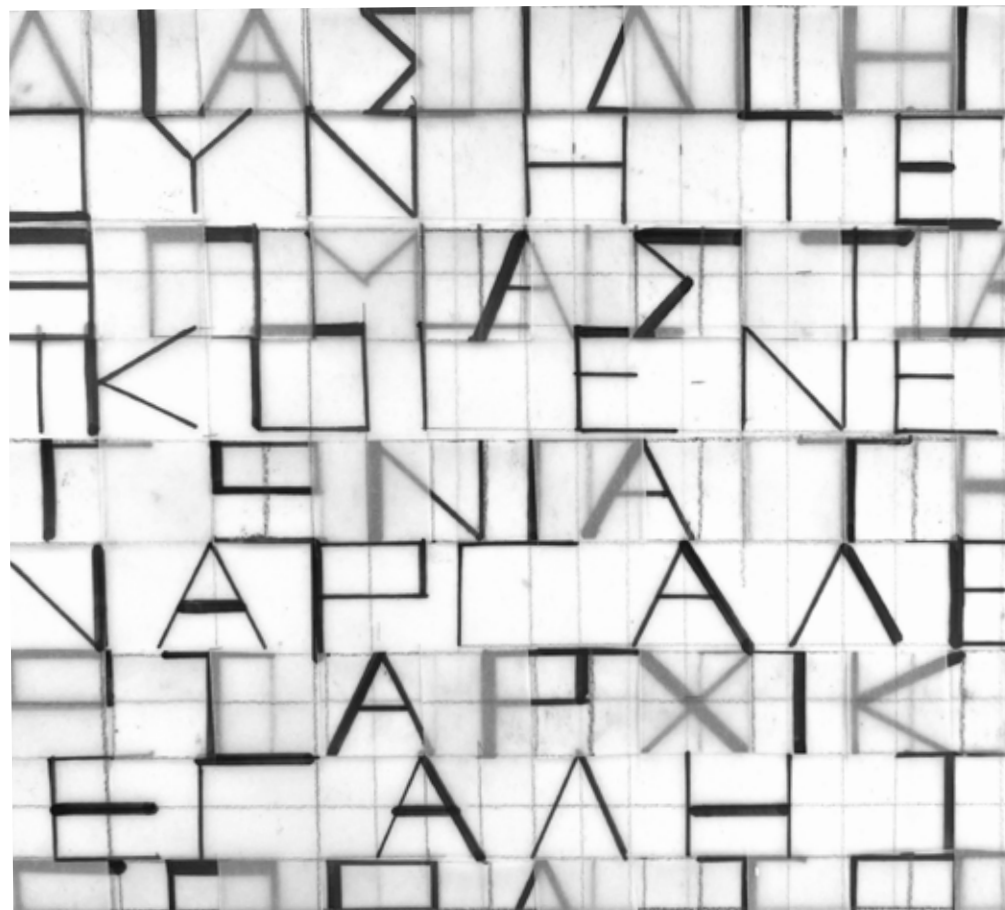
Τα ίχνη πολλά με χρώματα που τραβούν τις μέλισσες.

Απλώνουμε τα υπάρχοντα μας εκεί, στην μοναξιά του επέκεινα.

Θεόδωρος Ζαφειρόπουλος, Αύγουστος 2024

Κατερίνα Ζαφειροπούλου

Εγχειρίδιο υφαντικής

μολύβι και ανεξίτηλοι μαρκαδόροι σε ρυζόχαρτο

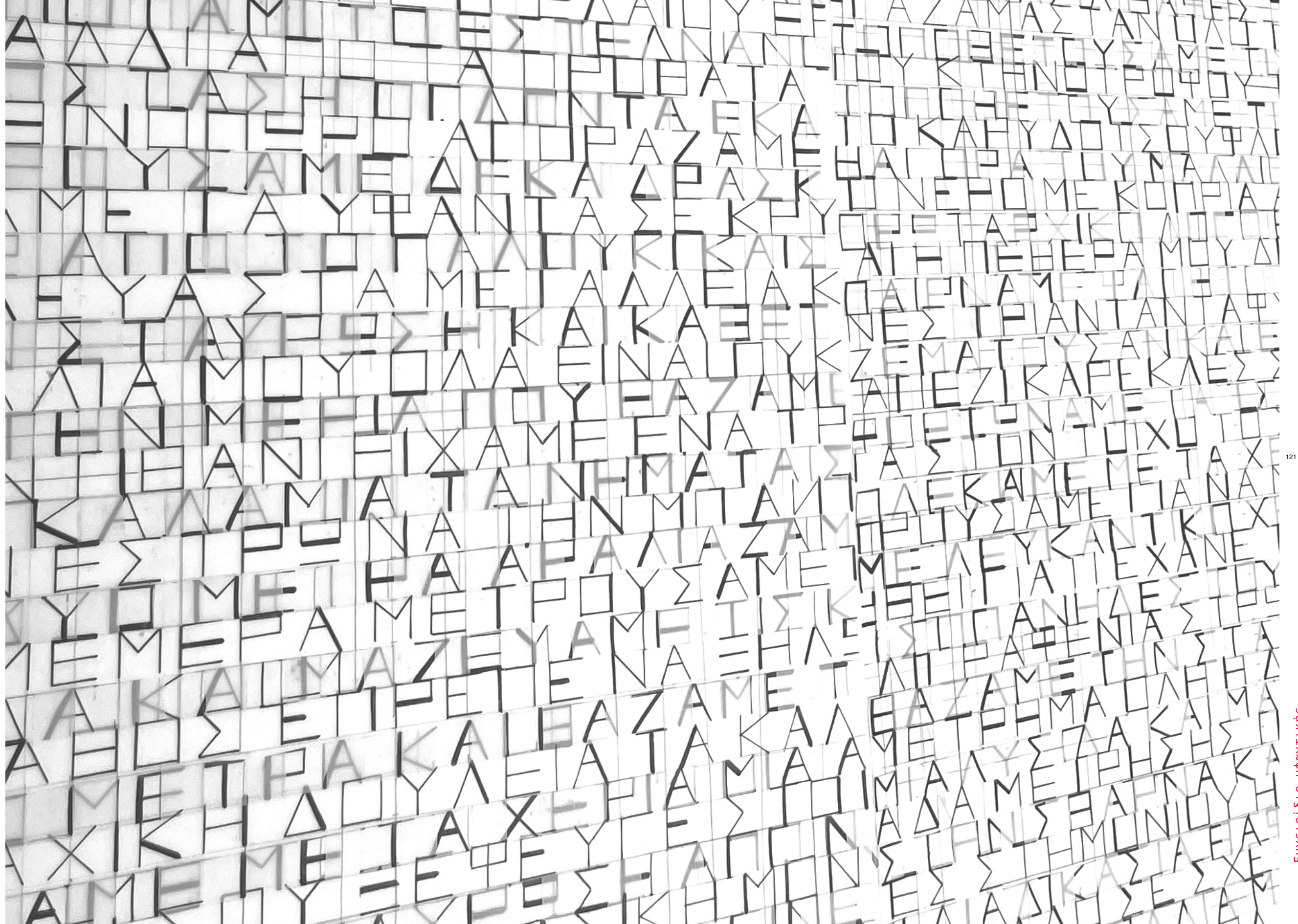
300 x 120 cm

2024

Ευγενική παραχώρηση ΔΛ gallery

Τον Αύγουστο του 2024 επισκέφτηκα το Παλαιοχώρι και την Ουρανούπολη Χαλκιδικής. Η ζεστή φιλοξενία, οι παθιασμένες και πολύωρες αφηγήσεις με τις ντόπιες υφάντρες αποτέλεσαν το πρωτογενές υλικό για την παραγωγή του εικαστικού έργου. Οι λέξεις τους ήταν ο κánaβος που οργάνωσε την σκέψη μου και έτσι η επιφάνεια του ρυζόχαρτου μεταμορφώθηκε σε γραμμικό, μολυβένιο διασίδι. Ο σκελετός κάθε υφαντού είναι ένας πολύπλοκος αλγόριθμος που προκύπτει μέσα από σύνθετες μαθηματικές και γεωμετρικές διεργασίες. Αντίστοιχα, με απόλυτη ακρίβεια μετέγραψα γραμμικά τις ιστορίες των γυναικών που ύφαιναν τα στρωσίδια. Το κείμενο αποτελεί βασικό στοιχείο του υλικού πολιτισμού, της λαϊκής τέχνης και της πολιτισμικής ταυτότητας κάθε τόπου. Τα μοτίβα παράγονται, χρησιμοποιούνται και λειτουργούν τόσο στην καθημερινότητα όσο και στις κορυφαίες τελετουργίες της κοινωνικής ζωής. Είναι τα σύμβολα που εγγράφουν κυκλικά τον χρόνο και τον κύκλο της ζωής. Η διαγραμματική παρουσίαση των στοιχείων αυτών γίνεται εμφανής ιδιαίτερα στα υφαντά της Χαλκιδικής. Ως διανοητικά σχήματα αποτελούν φορέα νοημάτων και πληροφοριών και συχνά συμμετέχουν ως μέρος ενός σιωπηρού συστήματος επικοινωνίας. Το συγκεκριμένο επίτοιχο εγχειρίδιο προσομοιάζει την αξία του κειμένου ως μεταγραφική αναπαράσταση του προφορικού λόγου των γυναικών. Οι υφάντρες παράγουν, αναπαράγουν και μεταδίδουν το πολιτισμικό απόθεμα του τόπου τους μέσα από ακάματη επανάληψη σχημάτων και μορφών. Η λαϊκή δημιουργία τους ως ζωντανή μεταφορά αποτελεί μνημονικό μηχανισμό ενός παλιού τρόπου που μετασχηματίζεται, προσαρμόζεται, αναδημιουργείται προκειμένου να συνεχίσει να υπάρχει και να λειτουργεί στη σύγχρονη πραγματικότητα. Το σχέδιο αρνείται να ολοκληρωθεί καθώς κάποιες γυναίκες δεν ήθελαν να μιλήσουν, άλλες ντράπηκαν καθότι ανύπαντρες μαζί με την σιωπή αυτών που δυστυχώς δεν είναι πια μαζί μας. Το συγκεκριμένο εγχειρίδιο μπορεί να εκτελεστεί ως ανθίβολο σε οριζόντιο και κάθετο αργαλειό ανοίγματος εξήντα εκατοστών, με στημόνι και υφάδι 2 εκατοστών σε ισομερή ύφανση.

Κατερίνα Ζαφειροπούλου, Αύγουστος 2024

Δημήτρης Ζουρούδης

Υφ-άντρα

ελαιοχρώματα και κλωστές σε μουσαμά,
150 x 150 cm
2024

Η αντιστροφή των εκφραστικών μέσων η κλωστή που γίνεται ζωγραφισμένη κλωστή και η μικρή πτυχή που αναδεικνύεται σε ορατή λεπτομέρεια, δημιουργεί κατά κάποιο τρόπο μία ανορθοδοξία. Μία προσδοκία για ένα μικρό γόνιμο σοκ, γονιμοποιημένη από την τοπική παράδοση των τεχνιτριών του Παλαιοχωρίου ή της Ουρανούπολης, με την αφαιρετική μεθοδολογία των κλασικών σπουδών, παράγει ένα νόθο τέκνο, χρήσιμο για την ανανέωση της τέχνης του καιρού μας.

Αντιστρέφοντας τους όρους του μύθου της Πηνελόπης, ταυτίζομαι με τους εν αναμονή μνηστήρες. Ανίκανος να πετύχω τον στόχο, υποκλίνομαι με σεβασμό στην πολλαπλή και ανυπέρβλητη υπεροχή των τεχνοτροπιών του υφαδιού πάνω στο στημόνι. Τελικά, υποψιάζομαι ότι ο όρος **Υφ-άντρα**, δεν μπορεί παρά να προέρχεται από την ύπαρξη του σχεδίου της υπομονετικής σαϊτιάς, με την επιμελημένη και προκαθορισμένη χρωματική αντίθεση, από την εργάτρια χωρίς μνηστήρες, δηλαδή χωρίς άντρα.

Το σχέδιο, δεν είναι παρά μονάχα μια προκαθορισμένη απαίτηση της πατριαρχίας, προκειμένου καμιά σαϊτιά να μην ξεφύγει από το σχέδιο. Η επιμελημένη λάθος σαϊτιά ή το στραβό υφάδι, εύχομαι πλέον να καταστεί σύμβολο αντίστασης.

Το παράδειγμα των Υφ-αντριών, που υπομονετικά συνέχισαν την Παράδοση και την διδαχή της, αποδεικνύεται σήμερα τόσο γόνιμο όσο και η αναμενόμενη υποταγή της πατριαρχικής αντίληψης στη νέα κουλτούρα.

Ανήμπορος και άτεχνος, καταθέτω τις άτακτες βελονιές μου στη μελετημένη αφαιρετική μου σύνθεση, ως ρίψασπις, μετά από πολυετή ενασχόληση με κλωστές και βελόνες, που μου τρυπούν τα δάχτυλα.

Δημήτρης Ζουρούδης, Αύγουστος 2024

**Αφιερωμένο σε όλες τις τεχνίτριες της κλωστής.*

Capten [Χρήστος Κωστούλας]

Τα σεμεδάκια της θειά Μαρίκας

συναρμογή σεμέδων (κατασκευασμένων με βελονάκι) σε ύφασμα

270 x 260 cm

2021

Τη θειά Μαρίκα τη θυμάμαι πάντα (όταν δεν ήταν στην κουζίνα να μαγειρεύει), μ' ένα βελονάκι στο χέρι να πλέκει δαντέλες. Ποτέ δεν απαντούσε τι θα τα κάνει, αλλά στα δικά μου μάτια ήταν σαν η γραία γεροντοκόρη που έφτασε έτσι τα 96, να ετοιμάζε την προίκα της.

Πολλά χρόνια αργότερα σε κάποια οικιακή ανακατάταξη βρήκα μια βαλίτσα.

Και τι είχε μέσα η βαλίτσα?

Σεμεδάκια!

Η βαλίτσα της θειά Μαρίκας!

Η γοητεία αυτών των χειροτεχνημάτων, οι παλιακές αναμνήσεις και η αδυναμία μου να πετάω πράγματα, με ώθησαν στην εκμετάλλευση των ραπτικών δεξιοτήτων της αγαπημένης μου Βάγιας, της οποίας το έργο, αφού ολοκληρώθηκε υπό το άγρυπνο βλέμα μου, υφάρπαξα και υπέγραψα, αναγώντάς το σε Έργο Τέχνης, βγάζοντας για πάντα από τη λήθη τα μικρά χειροτεχνήματα, δίνοντάς τους μια καινούργια ζωή στον κόσμο της σύγχρονης τέχνης.

Capten, Ιούλιος 2024

Ευγενία Φαλιαρίδου

Νυφικό νυχτικό

υφαντό νυχτικό, διαφανές χαρτί, ακρυλικά χρώματα σε καμβά,
διαστάσεις μεταβλητές
2024

Το εν λόγω κληρονομημένο υφαντό, από χρηστικό αντικείμενο σαν όνειρο κατά τη διάρκεια της νύχτας, διευκολύνει τη θέαση του φορέα μνήμης σε έκφραση, πιθανώς αντικατοπτρίζοντας μία εσωτερική επιθυμία της συνεργασίας με την κοινότητα του 19ου αιώνα και τη διδαχή του εργοχείρου.

Κατά την παραγωγή του έργου, προσεγγίζω μια νέα οπτική πρόταση μέσα από τη συνύπαρξη παραδοσιακής και σύγχρονης καλλιτεχνικής πρακτικής, όπου το “Νυφικό νυχτικό” συνεγγίζει τις έννοιες της ταυτότητας και της κοινότητας, ως αναφορά σε έναν οικείο χώρο, όπου η καθημερινή ζωή και η παράδοση συνυπάρχουν.

Το **νυφικό - νυχτικό**, ως μέρος της γυναικείας προίκας, το οποίο έχει υφανθεί σε αργαλιό στα τέλη του 19ου αιώνα, ένα “readymade” αντικείμενο, λειτουργεί στην παρούσα εγκατάσταση ως σύμβολο της γυναικείας ταυτότητας, της ικανότητας, της αναγνώρισης και της χειραφέτησης, όπως το παράδειγμα των υφαντριών της Ουρανούπολης. Γίνεται σήμερα ζηλευτό κατασκεύασμα, παρακάμπτοντας την εξαιρετικά δυσμενή συνθήκη του τότε.

Τοποθετημένο ανάμεσα σε αφαιρετικές φόρμες και γραμμικά στοιχεία που προκύπτουν από οργανικές μορφές, ριζώματα, γίνεται μέρος της σύνθεσης, συνδέοντας τη σύγχρονη θεωρία με το πρόσημο “ρίζωμα”, που προσδιορίζει μία προσωπική αναζήτηση με την αναζήτηση για συλλογική ταυτότητα. Η ζωγραφική σύνθεση αντλεί πληροφορίες από τα “Καλλιγραφένια” του Παλαιοχωρίου και διατηρείται ως σημείωση υπό μορφή σχεδιασμού σε διαφανές χαρτί.

Τα μέρη που προστίθενται ως αποσπασματικές λεπτομέρειες σε ανεξάρτητα τελάρια προσδιορίζουν μία σύγχρονη ματιά, έτσι σαν άθυρμα, μία προσπάθεια μετατόπισης της ζωής μου στο παρελθόν.

Ευγενία Φαλιαρίδου, Ιούλιος 2024

[στη Βαλσαμώ Καλημέρη, 1839-1933]

Βιογραφικά καλλιτεχνών

Η **Γιώτα Ανδριάκαϊνα** αποφοίτησε από το 3ο εργαστήριο Ζωγραφικής, τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών της Σχολής Καλών Τεχνών ΑΠΘ και στη συνέχεια ολοκλήρωσε το μεταπτυχιακό πρόγραμμα Οπτικοακουστικές Τέχνες στην Ψηφιακή Εποχή στο Τμήμα Τεχνών, Ήχου και Εικόνας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Από το 2019, είναι μέλος του Ειδικού Διδακτικού Προσωπικού του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Σχολή Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών - 1ο Εργαστήριο Ζωγραφικής). Ατομικές εκθέσεις: 2024 Χάρτινη Χορογραφία, Αποθήκες Σαπλιτζά, Κάστρο Μυτιλήνης / 2022 Hold on!, Ιόνιος Βουλή, Κέρκυρα / 2019 Το Αχ! των αχ-χρηστών, Μπέη Χαμάμ, Θεσσαλονίκη / 2018 “Τις μπάμιες γιατί δεν τις τρως Μιχάλη;” Η ποιητικότητα της καθημερινής ζωής σε κρίση, Τσαρσί Χαμάμ, Μυτιλήνη / 2017 Πως Διασχίζεις μια Γέφυρα από Κλωστή, Gallery 7, Αθήνα / 2017 Under Pressure, Βιτρίνες Τέχνης ΟΤΕ, Θεσσαλονίκη / 2016 Not a Day without a Line, Artis Causa, Θεσσαλονίκη / 2016 Αν η Ζωή ήταν Κλωστή, Τελλόγγλειο Ίδρυμα Τεχνών ΑΠΘ / 2015 Από μία κλωστή, Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, Φλώρινα. www.giotaandriakaina.com

Η **Κατερίνα Βέλλιου** είναι απόφοιτος του Τμήματος Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ. και του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Αρχιτεκτονικός Σχεδιασμός» του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Η καλλιτεχνική της πρακτική επικεντρώνεται στην ερμηνευτική εξερεύνηση του δομημένου περιβάλλοντος, μέσω της ανάλυσης των αρχιτεκτονικών δομών και των διαρκώς εξελισσόμενων ατμοσφαιρών που διαμορφώνουν την ταυτότητα κάθε τόπου. Αντιμετωπίζει τον αστικό ιστό ως μια δυναμική δομή, η οποία, παρά τη φαινομενική στασιμότητά της, υπόκειται σε συνεχείς μετασχηματισμούς, που ενισχύονται από τη διαχρονική διαδικασία. Η προσέγγισή της στη μελέτη των αστικών μεταμορφώσεων περιλαμβάνει την καταγραφή και ανάλυση των μορφολογικών αλλαγών και της εξέλιξης του χαρακτήρα των πόλεων, καθοδηγούμενη από τη δυναμική αλληλεπίδραση του δίπολου «φθορά - γένεση νέας συνθήκης», μια διαδικασία που διαπερνά και εμπλουτίζει το σύνολο της καλλιτεχνικής της παραγωγής. Έχει παρουσιάσει τρεις ατομικές εκθέσεις [2020, P-art Gallery Virtual 3D space, Chicago / 2019, Zygote Press Shop, Cleveland / 2016, Metamorfosis Art Gallery, Θεσσαλονίκη] και έχει συνεργαστεί με διακεκριμένα ιδρύματα και φορείς τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς [ESAG, ΠΑΔΑ, ΥΠ.ΠΟ., Orestiad Foundation, NOMUS, MOMUS, Zygote Press Org, ΑΠΘ]. Τα έργα της έχουν ενταχθεί σε σημαντικές συλλογές και καταλόγους. Ζει και εργάζεται στη Θεσσαλονίκη, επιδιώκοντας συνεχώς την αναζήτηση νέων οπτικών και δημιουργικών συνθηκών. www.katerinavelliou.com

Ο **Θεόδωρος Ζαφειρόπουλος** (γεν. 1978) είναι Εικαστικός Καλλιτέχνης και Επίκουρος Καθηγητής στη Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ. Διδάκτωρ (PhD) της Σχολής Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Αποφοίτησε και τιμήθηκε με το Paula Rhodes Memorial Award από το MFA του School of Visual Arts, Νέα Υόρκη, ΗΠΑ με υποτροφίες από τα Ιδρύματα Fulbright, Gerondelis και Αλέξανδρος Ωνάσης. Αποφοίτησε από το Μεταπτυχιακό Εικαστικών Τεχνών (MET) της ΑΣΚΤ και από το Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών της Σχολής Καλών Τεχνών Α.Π.Θ. Από το 2001 έχει πραγματοποιήσει 12 ατομικές εκθέσεις και έχει συμμετάσχει σε περισσότερες από 100 διεθνείς ομαδικές εκθέσεις, residencies και project στην Ελλάδα και εξωτερικό. (Skowhegan School of Painting and Sculpture ΗΠΑ, Flux Factory Νέα Υόρκη, USF AIR Verftet, Μπέργκεν Νορβηγίας, Photobiennale Θεσσαλονίκης). Έχει αποσπάσει επαινούς και αναθέσεις παραγωγής έργων σε Ιδρύματα όπως το Morton Arboretum στο Lisle Illinois των ΗΠΑ, το Μουσείο Πολιτικής Αεροπορίας στην Αθήνα, το Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης, την εταιρία Miltech Hellas, το Goethe-Institute Θεσσαλονίκης και το Ίδρυμα Γ & Δ Μαμιάκη. Έργα του βρίσκονται σε πολλές δημόσιες και ιδιωτικές συλλογές στην Ελλάδα, Ελβετία, Λονδίνο και ΗΠΑ. Ζει και εργάζεται στην Αθήνα. www.theodoroszafeiropoulos.com

Η **Κατερίνα Ζαφειροπούλου** γεννήθηκε το 1980. Αποφοίτησε με άριστα από το τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών της Σχολής Καλών Τεχνών του ΑΠΘ (2001-2006) με υποτροφία από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ). Αποφοίτησε με άριστα από το MFA Byam Shaw, Central Saint Martin's College of Art and Design στο Λονδίνο (2008-2009), με υποτροφίες και βραβεία από τα Ιδρύματα Χρήστου και Καλλιόπης Λεμού, Ν. Κουκουφλή, Π. Μπακαλά. Από το 2010 έχει πραγματοποιήσει 4 ατομικές εκθέσεις και έχει συμμετάσχει σε περισσότερες από 20 ομαδικές εκθέσεις, residencies και projects στην Ελλάδα και το εξωτερικό, (Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, Εβραϊκό Μουσείο, Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ, Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης, Πινακοθήκη Γ.Ι. Κατσιόγρη, Τελλόγλειο Ίδρυμα Τεχνών Θεσσαλονίκης). Έργα της ανήκουν σε πολλές δημόσιες και ιδιωτικές συλλογές. Ζει και εργάζεται στην Αθήνα. Εκπροσωπείται από τη DL Gallery. www.katerinazafeiropoulou.com

Ο **Δημήτρης Ζουρούδης** γεννήθηκε στον Πειραιά. Σπούδασε στο Πρώτο Εργαστήριο Ζωγραφικής της Α.Σ.Κ.Τ. (με τον Δημήτρη Μυτρά) καθώς και στο ΠΜΣ “Ψηφιακές Μορφές Τέχνης” της ΑΣΚΤ. Εργάζεται στην Αθήνα και την Θεσσαλονίκη. Είναι καθηγητής Ζωγραφικής, Διευθυντής του 1ου Εργαστηρίου Ζωγραφικής και Πρόεδρος του Τμήματος Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου. Δίδαξε στο ΠΜΣ “Ψηφιακές Μορφές Τέχνης” της ΑΣΚΤ (2002-2012). Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Εθνικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης (ΕΜΣΤ) 2017-2022. Έργα του βρίσκονται σε δημόσιες συλλογές (Εθνική Πινακοθήκη-Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτσου, MOMus - Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, Μουσείο Μπενάκη, Μουσείο Βορρέ, Πινακοθήκη Αβέρωφ, Κέντρο Σύγχρονης Εικαστικής Δημιουργίας Ρεθύμνου) και ιδιωτικές

συλλογές. Έχει πραγματοποιήσει 17 ατομικές εκθέσεις και έχει συμμετάσχει σε πάνω από 40 ομαδικές. Έχει οργανώσει πάνω από 10 ομαδικές εκθέσεις και έχει συμμετάσχει σε πάνω από 15 ερευνητικά προγράμματα και Επιστημονικά Συνέδρια, ενώ παράλληλα επιτελεί διδακτικό έργο από το 2002 έως σήμερα. Για το καλλιτεχνικό του έργο έχουν δημοσιευτεί πάνω από 100 κριτικά σημειώματα από κριτικούς, ιστορικούς τέχνης και επιμελητές Μουσείων. Το έργο του παρουσιάζεται σε θεματικές ενότητες και εκτίθεται υπό μορφή εγκαταστάσεων. Οι συνθέσεις του επιδιώκουν να εξερευνήσουν πράξεις και γεγονότα της σύγχρονης εποχής, ο συσχετισμός των παραγόμενων μηνυμάτων επιδιώκει την συνειρμική συμμετοχή του θεατή. www.zouroudisart.com

Ο **Capten (Χρήστος Κωτσούλας)** είναι εικαστικός καλλιτέχνης. Γεννήθηκε στην Πρέβεζα το 1968. Σπούδασε στην Σχολή Ναυτικών Δοκίμων (1986-1991) και στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας Ζωγραφική (2002-2008). Έχει κάνει μεταπτυχιακές σπουδές στην Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου στη Θεσσαλονίκη (2009-2010). Έχει διατελέσει Ανώτερος Αξιωματικός του Πολεμικού Ναυτικού και Κυβερνήτης του Ωκεανογραφικού ΝΑΥΤΙΛΟΣ. Έχει τιμηθεί από τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας με το Χρυσό Σταυρό του Τάγματος της Τιμής. Έχει αποσπάσει έπαινο από το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας για εικαστικό του έργο που βρίσκεται στη συλλογή του. Έχει πραγματοποιήσει 2 ατομικές παρουσιάσεις, έχει συμμετάσχει σε περισσότερες από 50 ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό και έχει επιμεληθεί 2 εκθέσεις σύγχρονης τέχνης. Έργα του βρίσκονται σε δημόσιες και ιδιωτικές συλλογές. www.capten.gr

Η **Ευγενία Φαλιαρίδου**, είναι απόφοιτη του Τμήματος Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ. και του Μεταπτυχιακού Προγράμματος “Οπτικοακουστικές Τέχνες στην Ψηφιακή Εποχή” του Τμήματος Τεχνών Ήχου και Εικόνας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Από το 2021 έως το 2024 συνεργάστηκε με το Τμήμα Εικαστικών & Εφαρμοσμένων Τεχνών της Σχολής Καλών Τεχνών ΑΠΘ, ως Εντεταλμένη Διδάσκουσα στο 1ο Εργ. Ζωγραφικής, ενώ παράλληλα δίδαξε στην Ιδιωτική Εκπαίδευση (Δευτεροβάθμια) τα έτη 2020-2023. Είναι μέλος του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδας και έχει παρουσιάσει το έργο της σε ατομικές, ομαδικές εκθέσεις και φεστιβάλ στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Έργα της έχουν συμπεριληφθεί σε έντυπους και ψηφιακούς καταλόγους εκθέσεων, projects, διαδικτυακές πλατφόρμες, έντυπο - ηλεκτρονικό τύπο και περιοδικά. Στο επίκεντρο της πρακτικής της, η έννοια της μετάβασης της ανθρώπινης παρουσίας εντός του χώρου και του χρόνου ενός περιβάλλοντος, η συνύπαρξη ετερόκλητων στοιχείων μέσω της βιωματικής εμπειρίας και της παρατήρησης, εμπλέκονται υπό το πρίσμα μιας αφαιρετικής προσέγγισης και ανακατανομής της ζωγραφικής φόρμας. Χαρτογραφώντας το σύγχρονο τοπίο, γεννάται μία νέα οπτική πρόκληση, μία νέα εικόνα, προτρέποντας τον θεατή να αναλογιστεί νέες αναγνώσεις. Μεγάλο μέρος της καλλιτεχνικής της παραγωγής περιλαμβάνει έργα ζωγραφικής σε καμβά και ψηφιακά μέσα. Ζει και εργάζεται στη Θεσσαλονίκη. www.tzenifaliaridou.com

Βιογραφικά συντελεστών

———— **Φωτεινή Μιχαλέου**, εκπρόσωπος IN Παμμεγίστων Ταξιαρχών Παλαιοχωρίου. Μηχανικός Περιβάλλοντος Τ.Ε., έχει γεννηθεί και μεγαλώσει στο Παλαιοχώρι Χαλκιδικής και εργάζεται στην ΕΑΓΜΕ. Στις 9 Ιουλίου 2019 ήταν συνδιοργανώτρια στην πρώτη υπαιθρία έκθεση στην πλατεία του Παλαιοχωρίου με τίτλο ‘CalligraphieNia’. Το 2020, ανέλαβε τον συμμετοχικό συντονισμό και την επιμέλεια της έκδοσης ‘Καλλιγραφένια Στρωσίδια Παλαιοχωρίου Χαλκιδικής’, με χορηγία από την Ελληνικός Χρυσός. Το 2021, υπήρξε εκπρόσωπος της IN Παμμεγίστων Ταξιαρχών Παλαιοχωρίου στην ομώνυμη έκθεση στο Μουσείο Χατζημιχάλη. Το 2022, διοργάνωσε σεμινάρια για την εκμάθηση της τέχνης του διασιδιού. Το 2023, εξέδωσε το βιβλίο ‘ΒΑ Χαλκιδική: Η αέναη τέχνη του διασιδιού’ με χορηγία της Περιφερειακής Ενότητας Χαλκιδικής και παρουσίασε τα ‘Καλλιγραφένια Στρωσίδια Παλαιοχωρίου’ στην πρώτη συνάντηση της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς στην Αθήνα.

———— **Στάθα Αδαμοπούλου**, εκπρόσωπος Πολιτιστικού Συλλόγου Ουρανούπολης. Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Ουρανούπολης ιδρύθηκε το 1982, με σκοπό την σύσφιξη σχέσεων μεταξύ των κατοίκων της Ουρανούπολης και την συμβολή στην πνευματική, καλλιτεχνική και πολιτιστική κίνηση του τόπου. Φροντίζει για την συλλογή, την διαφύλαξη, και την προβολή του ιστορικού και λαογραφικού υλικού της Ουρανούπολης. Αριθμεί περί τα 90 μέλη. Διαθέτει τμήμα χορευτικού ενηλίκων, τμήμα παιδικού χορευτικού, τμήμα ρομποτικής, τμήμα ζωγραφικής, τμήμα θεατρικής αγωγής, καθώς και τμήμα εκμάθησης της υφαντικής τέχνης (χαλί της Ουρανούπολης). Διοργανώνει ψυχαγωγικές εκδηλώσεις, εκθέσεις, παρουσιάσεις βιβλίων, και ημερίδες για κοινωνικά θέματα και προβλήματα. Συμβάλλει στην τουριστική προβολή της Ουρανούπολης και πάντα συμπαρίσταται και συνεργάζεται με παρόμοιους συλλόγους και ενώσεις.

———— Η **Κατερίνα Βέλλιου** γεννήθηκε στο Παλαιοχώρι Χαλκιδικής. Είναι απόφοιτη του Τμήματος Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ. και του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Αρχιτεκτονικός σχεδιασμός» του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Έχει παρουσιάσει τρεις ατομικές εκθέσεις [2020, P-art Gallery Virtual 3D space, Chicago / 2019, Zygote Press Shop, Cleveland / 2016, Metamorfosis Art Gallery, Θεσσαλονίκη] και συνεργαστεί με διακεκριμένα ιδρύματα και φορείς τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς [ESAG, ΠΑΔΑ, ΥΠ.ΠΟ., Orestiad Foundation, NOMUS, MOMUS, Zygote Press Org, ΑΠΘ], ενώ τα έργα της έχουν ενταχθεί σε σημαντικές συλλογές και καταλόγους. Η ενασχόληση της με τα Καλλιγραφένια του Παλαιοχωρίου άρχισε το 2019 όταν συμμετείχε στην οργάνωση της έκθεσης στην πλατεία του Παλαιοχωρίου με τίτλο ‘CalligraphieNia’. Ζει και εργάζεται στη Θεσσαλονίκη, επιδιώκοντας συνεχώς την αναζήτηση νέων οπτικών και δημιουργικών συνθηκών.

———— Ο **Ορέστης Μίτιντζης** γεννήθηκε το 1992 στην Ουρανούπολη Χαλκιδικής. Μετά τις σπουδές του στην ιστορία και αρχαιολογία στα Ιωάννινα μετέβει στο Ηνωμένο Βασίλειο για μεταπτυχιακές σπουδές στην κλασική αρχαιολογία. Είναι υποψήφιος διδάκτωρ στο πανεπιστήμιο του Salzburg και έχει λάβει μέρος σε πληθώρα ανασκαφών. Η ενασχόληση του με τους τάπητες της Ουρανούπολης άρχισε το 2016 όταν πρωτοήρθε σε επαφή με το σύνολο του γραπτού έργου των Loch.

———— Η **Μαρίαμ Μιχαλέου** είναι φοιτήτρια επί πτυχίω στο τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΑΠΘ. Ειδικεύεται στον αστικό σχεδιασμό και χρησιμοποιεί τη συμμετοχική διαδικασία ως μέσο για τη δημιουργία φυσικών και κοινωνικών χώρων. Έχει συμμετάσχει σε πολλές συμμετοχικές διαδικασίες, όπως η ανάπλαση και αναδιαμόρφωση σχολικών αυλών σε δημοτικά σχολεία του Δήμου Κασσανδρείας, η ανάπλαση του πάρκου Σκρα και ο σχεδιασμός ενός πάρκου τσέπης στην Τούμπα. Τον Φεβρουάριο του 2024, διοργάνωσε επίσης μια σειρά συμμετοχικών εργαστηρίων για την περιοχή του Αλατά Ιμαρέτ, στην Πλατεία Δημητρίων. Κατά τη διάρκεια της πρακτικής της εργασίας, συμμετείχε στην αποκατάσταση της Neue National-galerie του Mies van der Rohe στο Βερολίνο, εργαζόμενη με το γραφείο David Chipperfield Architects.

———— Ο **Ανδρέας Παντελεάκης** είναι επί πτυχίω φοιτητής στο τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΑΠΘ. Οι θεματικές περιοχές που τον αφορούν σχετίζονται με την ιστορία της αρχιτεκτονικής με προσανατολισμό την “ανώνυμη αρχιτεκτονική”, την αποκατάσταση ιστορικών κτιρίων και τις καλλιτεχνικές πρακτικές. Έχει λάβει μέρος στην κεντρική έκθεση «Being as Communion» της 8ης Μπιενάλε σύγχρονης τέχνης Θεσσαλονίκης με την ομάδα Vessel και το έργο “SUPER KIOSK”. Συμμετείχε στην ταινία μικρού μήκους με τίτλο “ΠΟΠ” ως βοηθός σκηνογραφίας καθώς και σε εργαστήρια επισκευής επίπλων.

ΧΟΡΗΓΟΙ

www.antonakis.gr

NOTIS
jewellery

www.notisjewels.gr

sofigkiz@gmail.com

www.copyhouse.gr

eagles resort
HALKIDIKI

eagles palace
HALKIDIKI

eagles villas
HALKIDIKI

Θερμές Ευχαριστίες

Φεστιβάλ Δημητρίων Θεσσαλονίκης

Αντιδημαρχία Πολιτισμού Δήμου Θεσσαλονίκης

Στην Πρόεδρο και το Διοικητικό Συμβούλιο καθώς και το προσωπικό του Μεγάρου Μουσικής Θεσσαλονίκης

Αμερικανική Γεωργική Σχολή

Στον Αρχιμανδρίτη Ιγνάτιο, Προϊστάμενο του Ιερού Ναού Παμμεγίστων Ταξιαρχών

Στον Δρ Ευάγγελο Καραμανέ, Διευθυντή Ερευνών, Διευθύνων το Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών

Στον Άρη Μπαζμαδέλη, Μουσικό Βιβλιοθηκονόμο, Διδάσκων Τμήματος Μουσικών Σπουδών Α.Π.Θ.

Στην Δαμιάνα Κουτσομίχα, Επικεφαλής Βιβλιοθηκονόμος Βιβλιοθήκη Δημήτρης & Αλίκη Περωπή, Αμερικανική Γεωργική Σχολή και Κολέγιο Περωπή

Στην Λένα Κουλούρη -Τορνιβούκα, Δ/ντρια Ανάπτυξης Tor Hotel Group - Μέλος Δ.Σ. ΟΜΜΘ

Στην Μαρία Ροδοκαλάκη, Προϊσταμένη Τμήματος Οργάνωσης & Εκτέλεσης Παραγωγής ΟΜΜΘ

Για τη διάθεση των Καλλιγραφένιων τις κυρίες:

Στέλλα Παναϊρλή - Καζαντζίδου, Κίτσα Πασχάλη, Μαρία Καραουλάνη - Πολύζου, Φωτεινή Μιχαλέου, Δέσποινα Γκιζέπα

Για τη διάθεση των ταπήτων του Πύργου τον κύριο Σωκράτης Χαδαλής και τις κυρίες: Αικατερίνη Αδαμοπούλου - Τοζάκογλου, Νίκη Καραστέργιου, Παρασκευή Ισαακίδου, Σοφία Ισαακίδου - Τοζάκογλου, Παρασκευή Ισαακίδου, Μαρία Ρήγα

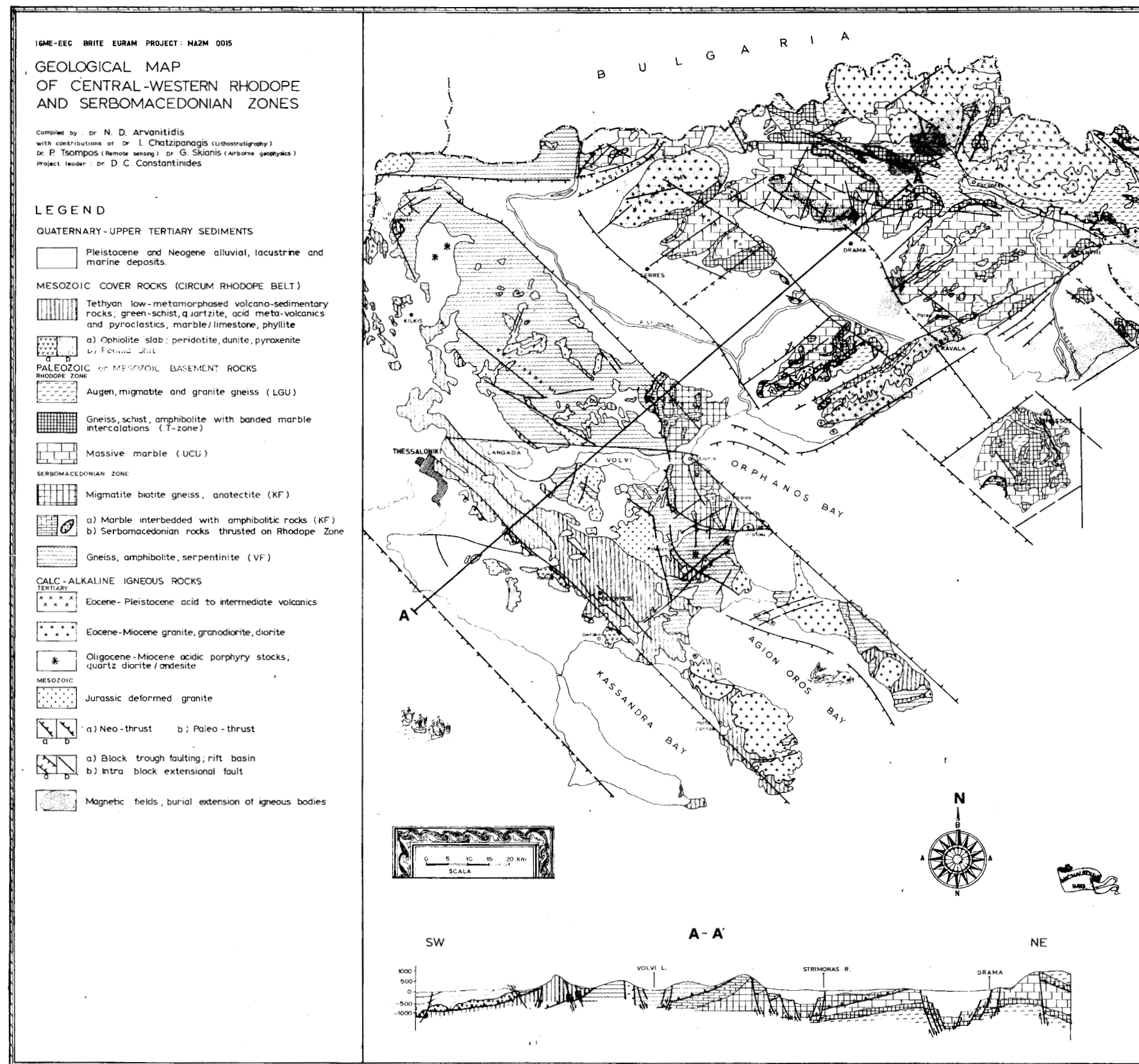
Στους συμμετέχοντες καλλιτέχνες: Γιώτα Ανδριάκαينا, Κατερίνα Βέλλιου, Θεόδωρο Ζαφειρόπουλο, Κατερίνα Ζαφειροπούλου, Δημήτρη Ζουρούδη, Χρήστο Κωστούλα [Captain], Ευγενία Φαλιαρίδου

Στον Νίκο Καλημέρη για την παραγωγή του documentary video 2024

Στις εταιρίες: EAGLES RESORT, ANTONAKIS JEWELLERY ICOS, GIZEPAS JEWELLERY STORE, EFROSINI ART JEWELLERY & NOTIS JEWELLERY, COPY HOUSE MULTI PRINT STORE για την οικονομική τους υποστήριξη

Γεωλογικός Χάρτης Κεντροανατολικής Μακεδονίας

σχέδιο με ραπιδογράφο
1993

Ο παρών κατάλογος τυπώθηκε με αφορμή
την έκθεση “Διαχρονικές Υφές, από την
Παράδοση στη Σύγχρονη Δημιουργία
| Υφαίνοντας Διαλόγους, από τα
Καλλιγραφένια και την Ταπητουργία του
Πύργου στη Σύγχρονη Τέχνη” στο Μέγαρο
Μουσικής Θεσσαλονίκης στο πλαίσιο του
59ου Φεστιβάλ Δημητρίων του Δήμου
Θεσσαλονίκης τον Οκτώβριο του 2024.

ISBN 978-618-84862-1-8 ΠΑΝΜΕΓΙΣΤΩΝ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΟΥ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ
ISBN 978-618-87422-0-8 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΟΥΡΑΝΟΥΠΟΛΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

